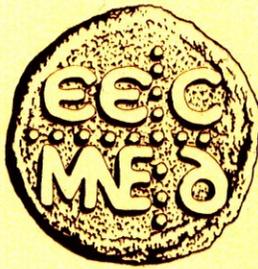

Εἰσαγωγή ἑσπερία

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΤΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ
ΤΟΥ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΜΕ ΤΗ ΔΥΣΗ

ΤΟΜΟΣ 2

ΑΘΗΝΑ 1994-1996

Ο ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΛΑΖΑΡΟΥ ΠΟΛΕΩΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΤΩΝ «ΑΔΥΝΑΤΩΝ»

Στά χρόνια της Βενετοκρατίας παρατηρείται ιδιαίτερη ευαισθησία, τόσο από την πλευρά του κράτους όσο και από ιδιώτες ή εκκλησιαστικά ιδρύματα, για θέματα προστασίας της δημόσιας υγείας και τή σύσταση ιδρυμάτων παροχής υγειονομικής περίθαλψης ή κοινωνικής προστασίας¹. Οί γνώσεις μας όμως γι' αυτά τά ιδρύματα, τόν άκριβή άριθμό τους, καθώς και για τό είδος τής παρεχόμενης βοήθειας δέν είναι πάντοτε έπαρκεϊς. Ίδιαίτερα όταν ή περιέργειά μας στρέφεται πρός τούς δύο πρώτους αιώνες τής Βενετοκρατίας φαίνεται νά άγνοείται και αυτή άκόμη ή ύπαρξή τους είτε λόγω τής έφήμερης παρουσίας τους είτε γιατί λείπει από τίς πηγές ό προσδιορισμός τής ταυτότητάς τους.

Στή σύντομη αυτή μελέτη, ή όποία άς θεωρηθεϊ ώς μικρή συμβολή στό θέμα, πραγματευόμαστε τόν τρόπο αντιμετώπισης μιās συγκεκριμένης κατηγορίας άσθενών, εκείνης τών λεπρών, κατά τόν 16ο αι. στην Κέρκυρα. Ή μελέτη στηρίζεται σέ έγγραφα πού έντοπίσαμε στα νοταριακά κατάστιχα πού φυλάσσονται στό Ίστορικό Ήρχειο τής Κέρκυρας, τά σημαντικότερα από τά όποια δημοσιεύουμε στό τέλος τής παρούσας μελέτης.

Ή από τά έγγραφα διαπιστώνεται ή ύπαρξη δύο ιδρυμάτων. Για τό ένα γνωρίζουμε ότι λειτουργούσε στην περιοχή τής Σπηλιās, κοντά στό σημερινό λιμάνι², χωρίς όμως νά διαθέτουμε πληροφορίες ούτε για τόν άκριβή τόπο ούτε για τόν τρόπο μέ τόν όποιο λειτουργούσε. Τό άλλο ήταν οργανωμένο μέ κέντρο τό ναό του άγίου Λαζάρου, τήν ιστορική

1. Γ. ΠΛΟΥΜΙΔΗΣ, Οί βενετοκρατούμενες ελληνικές χώρες μεταξύ του δευτέρου και του τρίτου τουρκοβενετικού πολέμου (1503-1537), Ίωάννινα 1974, σ. 87-91. Ι. ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ, Πρόληψη τής άρρώστιας και κοινωνική προστασία στα Ήπτάνησα επί Ήγγλοκρατίας (1815-1864), Ήθήνα 1985, passim (όπου και έκτενης βιβλιογραφία). Εϊδικά για τήν Κέρκυρα κατά τόν πρώτο αϊώνα τής βενετικής κυριαρχίας βλ. Σ. ΑΣΩΝΙΤΗΣ - Ι. ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ, Νεότερες εϊδήσεις για τήν υγειονομική και νοσολογική κατάσταση τής Κέρκυρας κατά τήν πρώιμη Βενετοκρατία, Δελτίον τής Ίστορικής και Ήθνολογικής Ήταιρείας τής Ήλλάδος 30 (1987) 5-18.

2. Βλ. έγγραφο 4.

πορεία του οποίου ακολούθησε.

Οί τρόφιμοι και των δύο χαρακτηρίζονται στίς πηγές με τούς ὄρους «*ἀδύνατοι*» ή *πάσχοντες «ἐκ τῆς ἱερᾶς νόσου»*³ ή σπανιότερα «*λωβοί*»⁴. Ἡ ἐξειδικευμένη χρήση του ὄρου «*ἀδύνατος*» πρὸς δήλωση του «*λεπροῦ*» φαίνεται πὼς ἴσχυε καί τόν 15ο αἰ., κατά τόν ὁποῖο διακρίνεται σαφῶς τό περιεχόμενο του ὄρου ἀπό ἐκεῖνο τῶν «*επτωχῶν*», ὅπως προκύπτει ἀπό τή διαθήκη του Ἰωάννου Δεληγότη τῆς 29-10-1469 μέ τήν ὁποία ἀφήνει «*των αδυνάτων του αγίου Ελαζάρου σητάρι μόδια δύο, κρασί μέτρα τρία, λάδη λίτρες τρεις*» καί «*εις το σητάλη των Κορυφῶν να αγοράσουν σαγιά πέντε δια τους επτωχοῦς*»⁵.

1. Ὁ ναός.

Οἱ πηγές του 16ου αἰ. τοποθετοῦν τό ναό στήν εὐρύτερη περιοχή του «*Ἐμπορίου Κορυφῶν*» ή «*ἐξώπολου*» πού περιελάμβανε τή σημερινή παλιά πόλη καί ἔφτανε μέχρι τό λόφο του Ἰωάννου καί τή Γαρίτσα. Σαφέστερο προσδιορισμό του χώρου ἔχουμε ἀπό πληροφορία του 1645, κατά τήν ὁποία ὁ ναός του ἁγίου Λαζάρου καί τά πέριξ αὐτοῦ οἰκήματα βρισκόνταν «*ηστὸ σαροκο κοντά ηστήν μετζαλούνα...*»⁶. Ἐπομένως ὁ ναός μετά τήν ὀχύρωση του ἐξώπολου (1577-1588) βρέθηκε ἐκτός τῶν τειχῶν τῆς νέας πόλης καί κοντά στήν ὀχυρωματική ἡμισέληνο πού προστάτευε τή Βασιλική Πύλη⁷.

3. Βλ. δημοσιευμένα ἔγγραφα. Ὁ ὄρος «*ἱερά νόσος*» χρησιμοποιεῖται καί στίς βυζαντινές πηγές μέ τήν ἔννοια τῆς λέπρας. Βλ. Φ. ΚΟΥΚΟΥΛΗΣ, Βυζαντινῶν βίος καί πολιτισμός, (φωτ. ἀνατύπωση), ἐκδόσεις Παπαζήση, τ. Β' / 1, σ. 147. Α. PHILIPSBORN, Ἰερά νόσος und die Spezial - Anstalt des Pantokrator-Krankenhauses, *Byzantion* 33 (1963) 223-230.
4. Ἔτσι δηλώνονται σέ πράξη ὄρισμοῦ ἐφημερίου του ναοῦ τῆς 22-6-1550 (ἔγγραφο 7). Λωβός ἐκ του «*λώβη*» πού εἶναι ή βυζαντινή ὀνομασία τῆς λέπρας. Γιά τόν ὄρο καί τή νοσηματική του εὐρύτητα στή βυζαντινή περίοδο βλ. Γ. ΠΕΝΤΟΓΑΛΟΣ, Οἱ περιθωριακοί στό Βυζάντιο. Λεπροί Ἀνιάτοι - Ἀνάπηροι, στό: *Οἱ περιθωριακοί στό Βυζάντιο* Πρακτικά ἡμερίδας 9 Μαΐου 1992, Ἰδρυμα Γουλανδρῆ - Χόρν, Ἀθήνα 1993, σ. 160-162.
5. Ι. ΡΩΜΑΝΟΣ, Γρατιανός Ζώρξης ἀθῆντης Λευκάδος. Ἱστορική πραγματεία του καθ. Καρόλου Χόφφ μετενεχθεῖσα μέν ἐκ τῆς Γερμανικῆς ὑπό... προτάξαντος Ἱστορικήν Μελέτην περί τῆς ἐν Ἑλλάδι Φραγκοκρατίας καί τῶν Παλατινῶν Κομητῶν Οὐρσίνων, Αἰθνητῶν Κεφαλληνίας καί Ζακύνθου, Ἐν Κερκύρα 1870 (= Ι. ΡΩΜΑΝΟΣ, Ἱστορικά Ἔργα, *Κερκυραϊκά Χρονικά* 7 (1959) 326).
6. Ἱστορικό Ἀρχεῖο Κερκύρας, Ἔγγραφα Ἐκκλησιῶν (στό ἐξῆς Ἔγγρ. Ἐκκλ.), φακ. 244, Libro no 2, φ. 24r.
7. Οἱ ἐνισχυτικές ὀχυρώσεις στίς ὁποῖες περιλαμβάνεται καί ή πολυγωνική ὀχυρωματική ἡμισέληνος ἐμπρός ἀπό τή Βασιλική Πύλη ἄρχισαν τό 1641 καί κράτησαν πάνω ἀπό

Ὁ ναός ὑπῆρχε ἤδη τὸ 1469⁸, ἡ δὲ παρουσία του ἐπιβεβαιώνεται ἀδιάκοπα μὲ ἢ χωρὶς τὸ προσδιοριστικὸ «τῶν ἀδυνάτων» μέχρι καὶ τὸ 1577⁹. Μετὰ τὴν πολιορκία τῆς πόλης ἀπὸ τοὺς Τούρκους τὸ 1537 ὁ ναός ἀνακαινίστηκε, σκεπάστηκαν οἱ νάρθηκες καὶ ἐπισκευάστηκαν τὰ κελιά του¹⁰.

Σὲ πράξη τῆς 8-6-1583 ἔχουμε τὴν πληροφορία ὅτι ὁ ναός δὲν ὑπῆρχε πλέον ἢ δὲν λειτουργοῦσε πιά¹¹, ἐνῶ ἕναν χρόνο νωρίτερα στίς 20-10-1582 ἐμφανίζεται γιὰ πρώτη φορά ἡ διπλὴ ὀνομασία τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Νικολάου τῶν Ἑλλαντικῶν καὶ ἁγίου Λαζάρου¹². Φαίνεται ὅτι στό διάστημα μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1577 καὶ 1582 ὁ ναός ἐνώθηκε μὲ ἐκεῖνον τοῦ ἁγ. Νικολάου τῶν Ἑλλαντικῶν¹³ ἢ τοποθετήθηκε σὲ αὐτόν ἢ εἰκόνα τοῦ ἁγίου. Τὸ γεγονός

10 χρόνια (ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΥ - ΜΠΙΡΜΠΛΗ, Ἡ Ἀρχιτεκτονικὴ τῆς πόλεως τῆς Κερκύρας κατὰ τὴν περίοδο τῆς Ἑνετοκρατίας, Ἀθήναι 1977, σ. 72).

8. Βλ. σημείωση 5.

9. Βλ. ἐνδεικτικά: Συμβολαιογραφικά (στό ἐξῆς Συμβ.) Μ. 245, φ. 110ν καὶ φ. 130ν πράξεις τοῦ 1497. Συμβ. Τ. 11, φ. 42ν, πράξη τοῦ 1503. Διάφοροι Συμβολαιογράφοι 4.7, φ. 39τ τοῦ 1514. Συμβ. Γ. 54, φ. 63τ τοῦ 1538. Συμβ. Σ. 147, φ. 307τ τοῦ 1539. Συμβ. Σ. 148, φ. 191ν τοῦ 1546. Συμβ. Τ. 53, φ. 20ν τοῦ 1562. Συμβ. Τ. 53, φ. 301ν τοῦ 1564. Συμβ. Χ. 18, φ. 12ν τοῦ 1569. Συμβ. Δ. 5, φ. 15ν τοῦ 1574. Συμβ. Ρ. 26, φ. 414τ τοῦ 1577.

10. Ἐγγραφο 4.

11. Συμβ. Χ. 18, φ. 246τ «εις τὴν περιοχὴν τοῦ ἁγίου Λαζάρου ὅπου ἦτον πρῶην».

12. Συμβ. Π. 41, φ. 627τ. Βλ. καὶ τίς μεταγενέστερες πράξεις: Συμβ. Β. 77, φ. 17ν τοῦ 1583. Συμβ. Β. 77, φ. 413ν τῆς 24-5-1592 ὅπου ἀναφέρονται οἱ «κυβερνήτες τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ ἁγίου Λαζάρου». Συμβ. Β. 77, φ. 472τ, τοῦ 1594.

13. Ὁ ναός, κτισμένος στό Ἰουδαϊκὸ δρόσ ἢ Ὀβριοβούνι, ἔχει ἀδιάκοπη παρουσία στὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ τῆς Κερκύρας ἀπὸ τὸ 1497, πού μνημονεύεται γιὰ πρώτη φορά (Συμβ. Μ. 245, φ. 43ν), μέχρι σήμερα. Ἡ ἐπωνυμία «τῶν Ἑλλαντικῶν», μὲ τὴν ὁποία εἶναι γνωστός ἤδη ἀπὸ τὸν 15ο αἰ. πιθανότατα ὀρίζει τὴν καταγωγή τῶν πρώτων κτητόρων του. Μὲ τὴν ἐνωσὴ του μὲ τὸν ἁγ. Λάζαρο ἔλαβε τὴν ὀνομασία τοῦ ἁγ. Νικολάου τῶν Ἑλλαντικῶν καὶ ἁγ. Λαζάρου». Σταδιακά, καὶ κυρίως στὸν 18ο αἰ., θὰ ἐπικρατήσει ἐκεῖνη τοῦ ἁγίου Νικολάου». Τὸν 19ο αἰ. μνημονεύεται ὡς «ἁγ. Νικόλαος Παλαιός». (βλ. Κατάλογο Ἑκκλησιῶν Κερκύρας τοῦ 1820 πού συντάχθηκε ἀπὸ τὸν Τοποτηρητὴ τῆς Μητροπόλεως Κερκύρας Ἐπίσκοπο πρῶην Ρωγῶν Μακάριο. Ἱστορικὸ Ἀρχεῖο Κερκύρας, Μητροπολίτες φακ. 141). Σήμερα εἶναι γνωστός ὡς «ἅγιος Νικόλαος τῶν Γερόντων». Ὁ ναός ἦταν συναδελφικὸς τουλάχιστον ἀπὸ τὸ 1513 (Συμβ. Τ. 11, φ. 267ν), ἐδιουκείτο δηλαδὴ ἀπὸ ἀδελφότητα λαϊκῶν, ἡ ὁποία εἶχε τὴ φροντίδα γιὰ τὴ συντήρησή του καὶ τὴν τακτικὴν του ἱεραουργία. Ὁ ναός στὴ σημερινή του μορφή εἶναι ἀποτέλεσμα ἐκτεταμένων ἐπεμβάσεων καὶ ἐπισκευῶν πού πραγματοποιήθηκαν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 17ου αἰ. καὶ στὴ συνέχεια. (Περιγραφή τῶν ἐργασιῶν βλ. εἰς Ἐγγρ. Ἐκκλ., φακ. 244 καὶ εἰδικότερα στίς καταστάσεις ἐσόδων - ἐξόδων τοῦ ναοῦ). Γιὰ τὸ ναὸ βλ. γενικότερα Ι. ΣΚΙΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, Ναὸς Ἁγίου Νικολάου Πόλεως, Ἀπολύτρωσις, τεύχος 13, 4. ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΥ - ΜΠΙΡΜΠΛΗ, ὀ.π., σ. 282.

αυτό οφείλεται πιθανότατα στις έκτεταμένες καταδαφίσεις οικοδομῶν πού πραγματοποιήθηκαν στό προάστειο τοῦ Σαρόκου γιά τήν ἀνέγερση τῶν ὀχυρωμάτων καί τῶν τειχῶν τῆς πόλης¹⁴. Ὁ ναός καί τά περίξ αὐτοῦ οἰκήματα περιελήφθησαν μεταξύ τῶν κατεδαφιστέων χωρίς ὁμως τελικά νά κατεδαφιστοῦν¹⁵. Μέ τήν ἔνωση ἐξαφανίζεται καί ἡ χρήση τοῦ προσδιοριστικοῦ «*τῶν ἀδυνάτων*» σέ σχέση μέ τόν ἅγ. Λάζαρο. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι στά νοταριακά ἔγγραφα γίνεται ἀναφορά στό ναό τοῦ ἅγ. Λαζάρου καί σέ μεταγενέστερα χρόνια. Εἶναι φανερό ὁμως ὅτι δέν πρόκειται πιά γιά τό ναό πού μελετᾶμε, ἀλλά γιά ἐκεῖνον τοῦ ἅγ. Νικολάου καί ἅγ. Λαζάρου. Ἐτσι σέ πράξη τῆς 3-5-1591 ὁ παπά Γεώργιος Φλῶρος ἀναφέρεται ὡς ἐφημέριος τῆς μονῆς τοῦ ἅγ. Λαζάρου τῶν ἀδυνάτων, ὁ ἴδιος ὁμως ἦταν ἐφημέριος τοῦ ἅγ. Νικολάου καί ἅγ. Λαζάρου, ἡ δέ πράξη περιέχεται στά ἀντίγραφα πράξεων πού ἀφοροῦν τά περιουσιακά στοιχεῖα τοῦ τελευταίου¹⁶. Τό ἴδιο συμβαίνει καί σέ διαθήκη τῆς 28-1-1604 μέ τήν ὁποία κάποια ἀντικείμενα ἀφιερώνονται μέν «*στήν ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Λαζάρου*» καταγράφονται ὁμως μεταξύ τῶν περιουσιακῶν στοιχείων τοῦ ναοῦ τοῦ ἅγ. Νικολάου καί ἅγ. Λαζάρου¹⁷.

Ὁ ναός τοῦ ἅγ. Λαζάρου ἀνήκε στήν Κοινότητα τῆς Κέρκυρας¹⁸, ἡ δέ διοίκηση καί διαχείρισή του ὑπέκειτο στόν ἄμεσο ἔλεγχο τῶν Συνδίκων¹⁹, οἱ ὁποῖοι συνέτασσαν, σέ συνεργασία μέ τόν προεστώτα τῆς κοινότητας τῶν ἀδυνάτων, κάθε πράξη πού ἀφοροῦσε τό ναό καί τήν περιουσία του. Ἡ χωρίς τήν παρουσία τους ἢ τήν ἔγκρισή τους σύνταξη πράξης ἔθεωρεῖτο ἄκυρη. Ἐτσι στίς 7-7-1548 ἀκυρώθηκε προηγούμενη νοταριακή πράξη ἐπειδή ἔγινε «*ἀπόντων καί χωρίς ἐρώτησιν καί θέλημα τῶν ἀναγεγραμμένων τιμιωτάτων Συντήχων ὡς αὐτοί ὄπερ υπάρχουν προβλεπτέ καί κυβερνητέ πρὸς τήν αὐτήν μονήν*»²⁰.

14. Ὁ ἀριθμός τῶν οἰκοδομῶν πού κατεδαφίστηκαν ἀνῆλθε στίς δύο χιλιάδες (ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΥ - ΜΠΙΡΜΠΙΛΗ, ὀ.π., σ. 54).

15. Ἡ κατεδάφιση τοῦ ναοῦ καί τῶν κτηρίων του πραγματοποιήθηκε περί τό 1645. Βλ. σημείωση 6.

16. Ἐγγρ. Ἐκκλ., φάκ. 244, Libro no. 2, φ. 5r.

17. Ὁ.π., φ. 10r.

18. Σέ πράξη τῆς 28.10.1497 ὁ ναός μνημονεύεται μέ τόν προσδιορισμό «*τῆς Κοινότητος τῶν Κορυφῶν*» (Συμβ. Μ. 245, φ. 130v).

19. Οἱ Σύндικοι ἦταν τέσσερες τόν ἀριθμό, δύο Ἑλληνες καί δύο Λατίνοι, καί ἐκλέγονταν ἀπό τό Συμβούλιο τῆς Κοινότητος μέ ἐτήσια θητεία. Ἐπέβλεπαν τήν ἐγχώρια διοίκηση, εἶχαν καθήκοντα ἀγορανομικά καί οἰκονομικῆς φύσεως. (Ε. ΛΟΥΝΤΖΗΣ, Περὶ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως τῆς Ἑπτανήσου ἐπὶ Ἑνετῶν, Ἀθήνα 1969, σ. 126-128).

20. Ἐγγραφο 5.

Ἡ ἀνάμειξη Κοινότητας καί Συνδίκων στά πράγματα τῆς μονῆς διαπιστώνεται τουλάχιστον μέχρι τό 1551²¹, ἐνῶ στή συνέχεια παύει αὐτή νά ἀπαντᾶται. Ἀντίθετα, ἀπό τίς ὑπάρχουσες πληροφορίες διαπιστώνεται ἡ σύσταση καί λειτουργία ἀδελφότητας στό ναό. Ἡ ἀδελφότητα φαίνεται ὅτι ἀρχικά ἀποτελέστηκε ἀπό τοὺς ἐνορίτες τῆς μονῆς, ἡ δέ σύστασή της θά πρέπει μᾶλλον νά ἐντοπιστεῖ ἀνάμεσα στό 1568 καί τό 1570, ὅπως προκύπτει ἀπό τίς πληροφορίες πού παρέχουν οἱ νοταριακές πράξεις τῆς 19-4-1568 καί 13-8-1570. Συγκεκριμένα, στήν πρώτη πράξη ὡς συμβαλλόμενοι ἀναφέρονται οἱ ἐνορίτες τῆς μονῆς²², χωρίς μνεῖα τακτικῶν ἐκπροσώπων, οἱ ὁποῖοι ὀρίζουν «*κουμεσίους αὐτῶν καί ἐπιτρόπους καθολικούς διά ὄνομα τῆς ἄνωθεν μονῆς εἰς σε πασαν διαφοράν ὅπερ ἔχουν διά τήν ἄνωθεν μονήν ὡς το εαυτων σώμα με καθέν καί ἕκαστον ἄνθρωπον*»²³. Στή δευτέρη ὁμοῦς πράξη ὡς συμβαλλόμενοι παρίστανται ἡ ἡγουμένη τῆς μονῆς καί ὁ Γεώργιος Ζαγορίτης μέ τόν τίτλο τοῦ Πριόρη «*τοῦ μπαροντα χρονου εἰς τήν ἄνωθεν μονήν*», ὁ ὁποῖος ἐκπροσωποῦσε καί τόν Γραμματικό του Μάρκο Ψυχικάρη²⁴. Λόγω τῆς ἐλλείψεως ἄλλων πληροφοριῶν δέν γνωρίζουμε τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο περιήλθε ὁ ναός στήν ἀδελφότητα. Αὐτή πάντως, ἀπό τή στιγμή τῆς συστάσεώς της ἀναλαμβάνει οὐσιαστικά τή διοίκηση τοῦ ναοῦ καί τόν ἔλεγχο προφανῶς τῶν πράξεων τοῦ ἑκάστοτε ἡγουμένου τῆς μονῆς, ὁ ὁποῖος ἦταν ὑπεύθυνος γιά τήν διαχείριση τῆς περιουσίας²⁵.

Ἡ ἐφημέριος ἐκλεγόταν ἀπό τό Συμβούλιο τῆς Κοινότητος²⁶ γιά ἕνα ἔτος καί οἱ Σύνδικοι τῆς Κοινότητος μέ νοταριακή πράξη τοῦ παρέδιδαν τό ναό καί καθόριζαν τοὺς ὄρους τῆς σύμβασης²⁷. Μετά τή σύσταση τῆς

21. Συμβ. Π. 187, φ. 288rv.

22. «*ἔσυνάκτισαν οἱ κάτωθεν γεγραμμένοι ἐνορήτες τῆς ρηθειςῆς μονῆς δηλαδή μαστρο-Μαρκος Χλαμπιόντας μαστροΑὐγουστής Βίτουλας μισέρ Θεόδωρος Γροῦβας κύρ Μέγγουλας Νικιφόρος μαστροΓιόργος Ζαγορίτης κύρ Νικόλαος Μπαντίς κύρ Μιχαήλ Μπονγάνος κύρ Λεονάρδος Μπονγάνος μαστροΘεοφίλης Πάγκαλις μαστροΦράγγος Τζαναργάντος μισέρ Μπατίστας Δαμπόδινα μαστρο Στέφος Δρημῆς μαστρο Αλιβίζης Πανόρμις μαστρο Σταματίος Κουντοῦρις κύρ Λουκάς Μουσταφάς μαστροΣίμος Κεφαλονήτις μαστρο Ιωάννης Μοντζανίγος κύρ Γεώργιος Γονῆς κύρ Μάρκος Ψυχικάρις μισέρ Ἀντώνης Ἀντονάτος κύρ Αἰζεντις Παράσκης κύρ Σταμάτιος Πολήτης παρωντες σωματικῶς ὄλλοι εἰ ἀναγεγραμμένοι ἐνορήτες...*» (Συμβ. Μ. 327, φ. 168v).

23. Ὁ.π.

24. Ἐγγραφο 8.

25. Συμβ. Χ. 18, φ. 12v τῆς 10-10-1569. Συμβ. Μ. 327, φ. 450v τῆς 11-11-1569, φ. 460r τῆς 23-11-1569 καί φ. 651r τῆς 28-11-1570.

26. Βλ. ἐνδεικτικά Ἐνετοκρατία φάκ. 2, φ. 38r.

27. Βλ. ἐνδεικτικά Συμβ. Π. 187, φ. 29v καί ἔγγραφο 6.

ἀδελφότητας καί τήν ἀνάληψη τῆς διοίκησης τοῦ ναοῦ ἀπ' αὐτήν, ὁ ὄρισμός τοῦ ἐφημερίου γινόταν πιθανότατα ἀπό τούς ἀδελφούς, ἡ δέ σχετική σύμβαση συντασσόταν ἀπό τόν ἡγούμενο καί τά ὄργανα διοίκησης τῆς ἀδελφότητας²⁸. Ὁ ἐφημέριος ὄφειλε νά ἱεουργεῖ στό ναό καί νά κρατεῖ «εις αὐξησιν» τά ἀγαθά καί τά δικαιώματα πού τοῦ παραδίδονταν²⁹. Στά 1551 ὁ ἐφημέριος ὑποχρεώθηκε νά κατοικήσει στή μονή³⁰.

Ἐκ τῆν ἀρχαιακή ἔρευνα προέκυψαν τά παρακάτω στοιχεῖα σχετικά μέ τήν ἐφημερία τοῦ ναοῦ:

Στίς 17-3-1538 ἐφημέριος τῆς μονῆς ἦταν ὁ παπά Ἐνδρέας Φλωρός³¹.

Στίς 26-6-1546 οἱ Σύνδικοι ὄρισαν ὡς ἐφημέριο τόν παπά Νικόλαο Σπυρῆ γιά ἓνα ἔτος³². Ὁ ἴδιος ἱερέας «κονφερμάρεται» ὡς ἐφημέριος καί στίς 17-3-1547³³.

Στίς 14-7-1549 ὀρίστηκε ἐφημέριος ὁ παπά Νικόλαος Περδικίρης λεγόμενος Κουτρούλης γιά ἓνα ἔτος³⁴.

Στίς 22-6-1550 ὀρίστηκε ὁ ἱερέας Τιμόθεος Σπυρῆς γιά ἓνα ἔτος³⁵.

Τήν 1-12-1551 ὀρίστηκε ἐφημέριος ὁ παπά Φίλιππος Παλατιανός γιά 3 ἔτη³⁶.

Στίς 7-6-1555 οἱ Σύνδικοι παρέδωσαν τή μονή μέ ὄλα τά ἱερά σκεύη καί βιβλία στόν παπά Ματθαῖο Ροζόπουλο γιά 3 ἔτη³⁷.

Τό 1570 τήν ἱεουργία τῆς μονῆς ἀνέλαβε ὁ ἱερέας Ἀρτέμιος Βούργαρης στή θέση τοῦ ἀποθανόντος ἐφημερίου ἱερέα Θεοδώρου Γρούβα³⁸.

Τέλος, τό 1576 ἐφημέριος ἦταν ὁ ἱερομόναχος Γερμανός Καστροφύλακας ἀπό τήν Κρήτη³⁹.

Ὁ ναός διέθετε περιουσία ἀποτελούμενη ἀπό ἀστικά καί ἀγροτικά ἀκίνητα. Συγκεκριμένα, ἀπό τίς πληροφορίες πού διαθέτουμε, ἡ μονή κατεῖχε οἰκήματα καί ἐργαστήρια κοντά στόν περίβολό της, τά ὅποια

28. Ἐγγραφο 8.

29. Συμβ. Π. 187, φ. 29ν.

30. Συμβ. Π. 187, φ. 288ρν.

31. Συμβ. Γ. 54, φ. 63γ. Βλ. καί Συμβ. Β. 176, φ. 13ν τῆς 9-5-1538.

32. Συμβ. Π. 187, φ. 29ν. Ἐνετοκρατία, φάκ. 2, φ. 38γ.

33. Συμβ. Π. 186, φ. 311γ.

34. Ἐγγραφο 6.

35. Ἐγγραφο 7.

36. Συμβ. Π. 187, φ. 288ρν.

37. Συμβ. Β. 176, φ. 290ρν. Ὁ ἴδιος εἶχε ἀναλάβει τό 1543 τήν ἐφημερία τοῦ ναοῦ τῆς Ἰ.

Θ. Κεχαριτωμένης Γαρίτσας γιά ἕξι χρόνια (Συμβ. Σ. 148, φ. 59γ, πράξη τῆς 29-1-1543).

38. Ἐγγραφο 8.

39. Συμβ. Θ. 10, φ. 14ν πράξη τῆς 19-6-1576. Βλ. καί Συμβ. Π. 41, φ. 498γ πράξη τῆς 24-10-1576.

ένοικίαζε τακτικά⁴⁰, καθώς επίσης «*ἐλαϊκά δένδρα*» και χωράφια⁴¹. Στά εισοδήματά της περιλαμβάνονταν τέλος σολδιάτικα και ψυχικά, τά όποια καταβάλλονταν στή μονή εις είδος ή εις χρῆμα⁴².

2. Ἡ κοινότητα τῶν «ἀδυνάτων».

Ἡ συσπείρωση τῆς κοινότητας γύρω ἀπό τό ναό, ἡ χρήση τῶν πέριξ αὐτοῦ οἰκημάτων γιά τή διαμονή τῶν ἀσθενῶν καί ἡ καθ' ὅλα ὀργάνωση τῆς κοινότητας σύμφωνα μέ τό μοναστηριακό τύπο τοῦ κοινοβίου, ἀντανაკλᾷ τή στενή σχέση πού εἶχε στό παρελθόν ὁ ἐκκλησιαστικός ὀργανισμός μέ τήν περίθαλψη καί γενικά τήν κοινωνική πρόνοια εἴτε αὐτή ἀναλαμβάνόταν ἀπό τήν ἴδια τήν Ἐκκλησία εἴτε ἀπό ἰδιῶτες⁴³. Στήν περίπτωσή μας βέβαια, τήν ἐποπτεία εἶχε ἡ τοπική διοίκηση τοῦ νησιοῦ μέσω τῶν ἐκλεγμένων ὀργάνων τῆς, τῶν Συνδίκων. Τό γεγονός ὅμως αὐτό δέν σημαίνει ὅτι βρισκόμαστε μπροστά σέ πρωτοβουλία τῆς Πολιτείας. Ἡ κυριότητά τῆς ἐπί τοῦ ναοῦ εἶναι πιθανότατα ἀποτέλεσμα τῆς ἰσχύουσας περί ναῶν νομοθεσίας κατά τήν ὁποία ὁ ναός, τοῦ ὁποίου ὁ κτήτορας πέθαινε ἄκληρος, περνοῦσε στήν κυριότητα τοῦ Δημοσίου. Δυστυχῶς δέν διαθέτουμε στοιχεῖα γιά τήν ταυτότητα τοῦ ἰδρυτοῦ τοῦ ναοῦ.

Θεωροῦμε ὅτι ἡ ἴδρυση τοῦ ναοῦ καί ἡ σύσταση τῆς κοινότητας

40. Στίς 16-5-1543 ὁ παπά Νικόλαος Μωραΐτης παρεχώρησε στούς «*ἀδυνάτους*» τοῦ ἁγίου Λαζάρου τό σπίτι πού εἶχε στήν περιοχή τῆς μονῆς. Τήν ἴδια ἡμέρα ἡ «*κυρά Καταφυγή μοναχή ἀδύνατοι κε ἡγουμένη τῶν ἀδυνάτων του ἁγίου Λαζάρου*» ἔδωσε τό σπίτι σέ σολδιάτικο (Συμβ. Β. 176, φ. 73r). Στίς 15-11-1553 ὁ Ἰωαννίκιος καί οἱ λοιποί «*ἀδύνατοι*» ἐνοικίασαν στούς Γεώργιο Δανήλη καί Στέφο Σκόρτζη τά δύο ἐργαστήρια τῆς μονῆς γιά τρία ἔτη ἀντί ἐτησίου ἐνοικίου 22 καί 30 ὑπερπύρων ἀντίστοιχα (Συμβ. Β. 176, φ. 174v). Στίς 10-10-1569 ἡ ἡγουμένη Καταφυγή ἐνοικίασε ἐργαστήριο κοντά στό νάρθηκα τῆς μονῆς στό Θεόδωρο Ρουμαντζᾶ γιά ἕναν χρόνο (Συμβ. Χ. 18, φ. 12v), στίς 28-11-1570 ἡ ἴδια ἐνοικίασε ἐργαστήριο στόν Στέλιο Λαδικό (Συμβ. Μ. 327, φ. 651r), ἐνῶ στίς 19-10-1573 ὁ μάστρο Πασχάλης Μπούγας ὄρισε πληρεξούσιο τόν Γεώργιο Ψηλιανό γιά τήν ἐπίλυση τῶν διαφορῶν του μέ τή μονή λόγω τοῦ ἐργαστηρίου πού εἶχε νοικιασμένο (Συμβ. Π. 41, φ. 284v).

41. Βλ. ἔγγραφο 7. Μέ πράξη τῆς 11-11-1569 ἡ «*κυρά Καταφυγή μοναχή ἀδίνατη ἡγουμένη τῶν ἑτερων ἀδυνάτων τοῦ ἁγίου Λαζάρου παρῶσα σωματικῶς εκουσία αὐτῆς βουλῆ καί θελησει ἐσυμφωνησεν μετα τῆς παρούσης κυρά Στάμος... καί ἐπέδωσε προς αὐτήν καί προς τοῦς αὐτῆς κληρονομους καί διαδόχους ἀπό τήν σήμερον καί εις τό ἐξῆς εις σολδιάτικον καί εις σολδιάτικου ὀνόματος ὄλον τό χωράφιον ὅπερ ἔχουν εἰ ἀνωθεν ἀδύνατοι ψυχικόν κυμενω εις την περιοχὴν τῆς ἐνδόξου μονῆς λεγομένης τῆς Μεγαλομάτας (Γαρίτσα)...*» (Συμβ. Μ. 327, φ. 450v).

42. Ἐγγραφο 7, 8.

43. Βλ. Α. PHILIPSBORN, ὀ.π.

είναι αποτέλεσμα ατομικής πρωτοβουλίας, πιστεύουμε δέ ότι ο ναός ιδρύθηκε ακριβώς για να εξυπηρετήσει τις ανάγκες των τροφίμων του ταυτόχρονα συστημένου ιδρύματος. Παρόλο που δέν υπάρχουν γραπτά μνημεία που να τό αποδεικνύουν θεωρούμε ότι ή ίδια ή αφιέρωση του ναού στον Άγιο Λάζαρο ενισχύει τήν υπόθεση αν λάβουμε υπόψιν: α) τή σύνδεση του ονόματος του αγίου μέ τούς συγκεκριμένους ασθενείς και τήν περίθαλψή τους ήδη από τά βυζαντινά χρόνια⁴⁴ και β) τήν εξαιρετικά περιορισμένη διάδοση του ονόματος του αγίου στους ναούς τόσο τής Κέρκυρας όσο και του λοιπού έπτανησιακού χώρου⁴⁵.

Ἡ κοινότητα του αγίου Λαζάρου υφίστατο, όπως είδαμε, ήδη τό 1469. Τήν κανονική της λειτουργία επιβεβαιώνει και ή έμμεση μαρτυρία του 1547-1548, όπου σημειώνεται ότι ή τότε ήγουμένη Καταφυγή κατείχε ήδη τό αξίωμα επί 25 έτη, και ότι προηγήθηκαν αὐτῆς πέντε ήγούμενοι⁴⁶.

Ἡ κοινότητα παύει να αναφέρεται μετά τό 1577, που σημαίνει ότι μάλλον διαλύθηκε μέ τήν εγκατάλειψη του ναού που συνέβη τότε.

Ἡ μονή διέθετε περίβολο και κελιά για τούς ασθενείς, ένα εκ των οποίων προοριζόταν για τόν ήγούμενο. Τά ιδρύματα αὐτά συνήθως διέθεταν λουτρά για τούς ασθενείς. Τήν ύπαρξή τους στην περίπτωση μας μπορούμε να τήν εικάσουμε από τόν τοπογραφικό προσδιορισμό του έγγραφου αριθ. 1: «και έως εις την οπήν ήτις εστί προς την ειρημένην δημοσίαν (όδόν) διά εξέλευσι των υδάτων των παρά των... αδυνάτων χεομένων»⁴⁷.

44. Οί λεπροί αποκαλοῦνταν στό Βυζάντιο και «λάζαροι», ενώ τόν 12ο αἰ. ιδρύθηκε στό Ἱεροσόλυμα τό τάγμα του Ἁγίου Λαζάρου που σκοπό είχε τήν περιποίηση των λεπρῶν. (Φ. ΚΟΥΚΟΥΛΕΣ, δ.π., σ. 147). Ὁ ὄρος «Λαζαρέτο» (Lazzaretto) που σημαίνει τό Λοιμοκαθατήριο, κατά τόν Λ. Ζώη ὀφείλεται σέ παραφθορά του ονόματος του νησιού Santa Maria di Nazaret ή Nazaretum που χρησιμοποιήθηκε στή Βενετία γι' αὐτό τό σκοπό. (Λ. ΖΩΗΣ, Λεξικόν Ἱστορικών και Λαογραφικών Ζακύνθου. Τόμος Α'. Ἱστορικών - Βιογραφικών, Ἀθήναι 1963, σ. 369). Πιθανότερη ὁμως φαίνεται ή προέλευσή του από τόν ἅγιο Λάζαρο, που ἔθεωρεῖτο προστάτης των λεπροκομείων και γενικότερα των νοσοκομείων που νοσήλευαν ασθενείς οἱ ὅποιοι ἔπασχαν από μεταδοτικά νοσήματα (Ι. ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ, δ.π., σ. 110).

45. Στόν κατάλογο ἐκκλησιῶν τῆς Κέρκυρας του 1820 (βλ. σημ. 13) και σέ σύνολο 844 ναῶν τό ὄνομα του ἁγ. Λαζάρου δέν ἀπαντᾶται καθόλου. Ὅπως είδαμε ὁμως προηγουμένως ὁ ναός του ἁγ. Νικολάου των Ἀλβανιτῶν Πόλεως (ἀριθ. 19 του καταλόγου) ἦταν αφιερωμένος και στόν ἁγ. Λάζαρο. Στά ὑπόλοιπα νησιά ναός του ἁγ. Λαζάρου ἀπαντᾶται μόνο στην πόλη τῆς Ζακύνθου και ἀνήκε στην συντεχνία των ὑποδηματοποιῶν και βυρσοδεψῶν (Λ. ΖΩΗΣ, Αἱ ἐν Ζακύνθῳ Συντεχνίαι, Ζάκυνθος 1893, σ. 32-63. Λ. ΖΩΗΣ, Λεξικόν, σ. 341).

46. Ἐγγραφο 5.

47. Για τίς ἐφαρμοζόμενες θεραπευτικές μεθόδους μέχρι και τόν 14ο, τουλάχιστον αἰώνα βλ. ἐνδεικτικά ΑΡ. Π. ΚΟΥΖΗΣ, Δύο θεραπευτικά ὁδηγία του Μαγιστριανοῦ «Περί

Στήν κοινότητα τοῦ ἁγίου Λαζάρου γίνονταν δεκτοί ἀσθενεῖς καί τῶν δύο φύλων⁴⁸. Ἡ εἴσοδος τῶν ἀσθενῶν στή μονή δέν φαίνεται νά ἀκολουθοῦσε κάποια τυπική διαδικασία. Ἡ ἡγουμένη Καταφυγή στά 1547-1548 δήλωνε ὅτι «*πόρτα ἀνικτή ὅποιος ἀδύνατος θελησεῖ νά ἐρθῆ νά κατηκησεῖ καλῶς νά ἐρθῆ...*», ἐνῶ παράλληλα καλοῦσε τόν ἱερέα Νικόλαο νά «*φτιάση ἐνα κελή και ας κατοικεῖ...*». Φαίνεται πάντως ὅτι οἱ νεοεισερχόμενοι συνήθιζαν νά προσφέρουν κάποια περιουσιακά στοιχεῖα σέ χρῆμα ἢ εἶδος, οἱ δωρεές ὅμως αὐτές εἶχαν μᾶλλον προαιρετικό χαρακτήρα⁴⁹.

Ἡ κοινότητα τῶν ἀσθενῶν, χωρίς νά δηλώνεται πουθενά σαφῶς, λειτουργοῦσε ὡς μοναστική ἀδελφότητα: τά μέλη της χαρακτηρίζονταν ὡς μοναχοί, «*και πασῶν τῶν ἀδυνάτων μοναχῶν*» ἢ ὡς ἀδελφοί⁵⁰, ὁ προεστῶς ἔφερε τόν τίτλο τοῦ ἡγουμένου, τά δέ ὀνόματά τους ἦταν ὄλα μοναστικά. Θά πρέπει ὅμως νά σημειωθεῖ ὅτι ὁ χρησιμοποιούμενος ὄρος «*μοναχός*» δέν ἀνταποκρινόταν ἀπόλυτα στή μοναστική του σημασία, ἀφοῦ γιά τήν ἔνταξη κάποιου στήν κοινότητα δέν προαπαιτεῖτο ἡ λύση τῶν οἰκογενειακῶν δεσμῶν.

Τήν κοινότητα διοικοῦσε ἡγούμενος ἢ ἡγουμένη⁵¹ μέ ἰσόβια θητεία⁵². Ὁ πρῶτος τῆς κοινότητας ὀριζόταν ἀνεξαρτήτως φύλου μέ κριτήριο τήν ἀρχαιότητα, τό χρόνο δηλαδή παραμονῆς του στήν κοινότητα. Ἡ ἀνάμειξη τῶν Συνδίκων στόν ὀρισμό τοῦ ἡγουμένου συνήθως περιοριζόταν στήν ἐπικύρωση τοῦ προβαλλομένου ἀπό τήν κοινότητα τῶν ἀδυνάτων, ἡ συγκατάθεση τῆς ὁποίας ἀποτελοῦσε ἀπαραίτητη προϋπόθεση. Ἐξαιρεση φαίνεται νά ἀποτελεῖ ἡ περίπτωση τοῦ ἀπαιτητῆ τῆς θέσης ἱερέα Νικολάου

θεραπείας λεπρῶν» κατά τόν ἐλληνικό κώδικα XLV τῆς Βιέννης, *Ἐπετηρίς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν* 8 (1931) 312-315. Φ. ΚΟΥΚΟΥΛΕΣ, ὁ.π., σ. 151-152.

48. Στίς 30-11-1550 «*στό κελλί τῶν ἀδυνάτων*» ἀποφασίζουν τήν ἐκχώρηση τόπων τῆς κοινότητος οἱ «*κύρ Ἰωανίκιος μοναχός ἀδύνατος τοῦ ἁγίου Λαζάρου, κυρά Φωτινή μοναχή ἀδύνατη, Καταφυγή μοναχή ἀδύνατη καί Στέφος ἀδύνατος*» (Συμβ. Β. 176, φ. 283ν). Ἡ συγκατοίκηση τῶν δύο φύλων στά ἱδρύματα τοῦ εἶδους εἶναι γνωστή καί ἀπό τίς βυζαντινές πηγές. Τό Πτωχεῖο τῆς Ἀντιόχειας ἦταν μικτό. Στό διάφορο λαωβοτροφεῖο τῆς Ἀλεξάνδρειας τόν ἄνω ὄροφο κατεῖχαν οἱ γυναῖκες καί τόν κάτω οἱ ἄνδρες. Φ. ΚΟΥΚΟΥΛΕΣ, ὁ.π., σ. 151. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΜΕΝΤΖΟΥ - ΜΕΓΙΜΑΡΗ, Ἐπαρχιακά Εὐαγή Ἰδρύματα μέχρι τοῦ τέλους τῆς Εἰκονομαχίας, *Βυζαντινά* 11 (1982) 292. Τόν 16ο αἰ. στήν Κέρκυρα ὁ μικτός τύπος φαίνεται νά εἶναι ἀρκετά συνηθισμένος καί στά διάφορα «ἡσυχαστήρια». Τά μοναστήρια τῆς Κέρκυρας, τή μορφή καί τίς ἰδιαιτερότητές τους πραγματευόμαστε σέ προσεχῆ μελέτη μας.

49. Ἐγγραφο 4.

50. Συμβ. Π. 41, φ. 284ν, πράξη τῆς 19-10-1573.

51. Τόν ἴδιο τίτλο ἔφερε καί ὁ προϊστάμενος τῶν ἀδυνάτων τῆς Σηπλιάς.

52. Ἐγγραφο 4.

Μόσχου, τόν ὁποῖο οἱ Σύνδικοι μέ τίς ἀποφάσεις τοῦ 1546 καί τοῦ 1547 καί χωρίς νά λάβουν ὑπόψιν τίς προτιμήσεις τῶν ἀδυνάτων ὄρισαν ὡς ἡγούμενο σέ ἀντικατάσταση τῆς ὑπάρχουσας ἡγουμένης⁵³. Ἡ ἀντίδραση ὁμως πού προκλήθηκε ὀδήγησε τελικά στή μὴ ἐφαρμογή τῶν ἀποφάσεων⁵⁴. Μέ τή στάση τους αὐτή οἱ ἀδύνατοι, χωρίς νά ἀμφισβητοῦν τήν δικαιοδοσία τῶν Συνδίκων, στρέφονταν ἐνάντια στήν ἀπαίτηση λήψης τοῦ ἀξιώματος, ἡ ὁποία θά εἰσήγε οὐσιαστικά τή διάκριση μεταξύ τῶν τροφίμων, καί διατύπωναν τά κριτήρια ἐπιλογῆς πού ἴσχυαν στήν κοινότητα, δηλαδή α) τήν ἀρχαιότητα τοῦ προσώπου καί β) τήν οἰκογενειακή του κατάσταση. Ὁ ἱερέας Νικόλαος θεωροῦνταν ἀκατάλληλος γιά τήν ἀνάληψη τοῦ ἀξιώματος διότι εἶχε γυναίκα, παιδιά καί γαμβρούς, ἐπομένως οἰκογενειακές ὑποχρεώσεις πού θά τόν ἐμπόδιζαν νά ἀνταποκριθεῖ ἐπάξια στίς ἀπαιτήσεις τοῦ λειτουργήματός του.

Ὁ ἡγούμενος, μέ τήν ἐνεργό συμμετοχή τῆς κοινότητας, εἶχε τήν κυβέρνηση τῶν ἀγαθῶν τῆς μονῆς «κατά τὴν παλαιάν συνήθειαν» καί μοίραζε τό εἰσόδημα στοὺς ἀδυνάτους, πάντοτε ὁμως ὑπὸ τόν ἔλεγχο τῶν Συνδίκων⁵⁵.

Ἡ κοινότητα συντηροῦνταν μέ τά ἔσοδα ἀπὸ τήν ἐκμετάλλευση τῶν περιουσιακῶν στοιχείων τῆς μονῆς, κυρίως ὁμως «με τὴν ελαιμοσύνην των χριστιανῶν». Μέ ἀνάλογο τρόπο φαίνεται ὅτι συντηροῦνταν καί οἱ ἀδύνατοι τῆς Σπηλιᾶς⁵⁶.

Ἀπὸ τίς πηγές προκύπτουν ὡς ἡγούμενοι τῆς κοινότητος οἱ κάτωθι: Λωβοϊωάννης, Ἄνυσία, Γεράσιμος, Μαγδαληνή, Γεννάδιος, Καταφυγή (1522-1547)⁵⁷, Κασσιανή (1548)⁵⁸.

Σέ νοταριακὴ πράξη μισθώσεως ἀκινήτου τῆς 23-11-1550⁵⁹ ἐμφανίζεται ὁ μοναχὸς Ἰωαννίκιος ὡς ἐκπρόσωπος τῶν «ἀδυνάτων». Τό ὄνομά του ἀπαντᾶται ἐπίσης σέ πράξη τῆς 30-11-1550⁶⁰, πρῶτο στή σειρά τῶν ἀναγραφόμενων ἀδυνάτων, ὅπως καί σέ πράξη μισθώσεως ἐργαστηρίου τοῦ ναοῦ τῆς 15-11-1553⁶¹, στήν ὁποία ἐμφανίζονται ὡς συμβαλλόμενοι ὁ

53. Ἐγγραφο 2, 3.

54. Σέ νοταριακὴ πράξη τῆς ἐπόμενης χρονιάς, τῆς 7-7-1548, ἀναγράφεται παρούσα ἡ «κυρά Κασσιανή μοναχὴ ὡς αὐτὴ εὐρισκομένη τὴν σήμερον ἡγουμένη τῆς μονῆς». Βλ. ἔγγραφο 5.

55. Ἐγγραφο 3.

56. Ἐγγραφο 5.

57. Ἐγγραφο 4.

58. Ἐγγραφο 5.

59. Συμβ. Β. 176, φ. 282r.

60. Συμβ. Β. 176, φ. 283v.

61. Συμβ. Β. 176, φ. 174v.

«*Ἰωαννίκιος καί οἱ ἕτεροι ἀδύνατοι τοῦ ἁγίου Λαζάρου*». Ἄν καί δέν δηλώνεται σαφῶς ἡ ιδιότητα τοῦ Ἰωαννικίου στή ἀνωτέρω ἐγγραφο, ἡ ιδιαίτερη μνεία του ὑποδηλώνει τήν προεξάρχουσα θέση πού αὐτός κατεῖχε στήν κοινότητα.

Στά 1569 καί 1570 ἐμφανίζεται ὡς ἡγουμένη ἡ Καταφυγή⁶², ἡ ὁποία μέ δεδομένη τή συνήθεια τῆς ἰσόβιας ἀσκήσης τῆς ἡγουμενείας, θεωροῦμε ὅτι δέν ταυτίζεται μέ τήν πρόκατοχό της.

Τέλος στίς 9-1-1574 σημειώνεται ὡς ἡγουμένη ἡ μοναχή Στάμω⁶³.

Στήν κοινότητα τοῦ ἁγίου Λαζάρου ἀξίζει νά σημειωθεῖ τό ἐπικρατοῦν καθεστῶς ἰσότητος πού συνίστατο στήν ἀπουσία ὁποιασδήποτε διάκρισης φύλου, τόπου καταγωγῆς, ἀξιώματος. Μέσα στή πλαίσια αὐτά ἡ θέση τῶν γυναικῶν ἦταν ιδιαίτερα ὑψηλή γιά τά κοινωνικά δεδομένα τῆς ἐποχῆς, ὅπως ἄλλωστε ἀποδεικνύει καί ὁ παραπάνω κατάλογος τῶν ἡγουμένων⁶⁴. Ἡ ὑπαρξη γυναικας στή διοίκηση τῆς κοινότητος τό 1546-1547 προκάλεσε τήν ἀντίδραση τοῦ φιλοπρωτεύοντος ἀσθενοῦς ἱερέα Νικολάου Μόσχου, ὁ ὁποῖος, ὡς γνήσιος φορέας τῶν ὑφισταμένων διακρίσεων στήν κοινωνία τῆς ἐποχῆς του, δήλωσε ἐνώπιον τῶν Συνδίκων ὅτι «*πάντοτε ὑπό ἀνδρῶν το τάγμα τῆς αὐτῆς ἀσθενείας ἐκυβερνάτον*», ὅτι «*οὐκ ἔστι δίκαιον ἀπελθεῖν ἐν τῇ ρηθείσῃ μονῇ καί εἶναι ἐν τῇ ὑποταγῇ μιας γυναικός ἐκ τῆς στεραιᾶς γῆς καί μάλιστα ἱερεῦς ὢν προ πολλῶν χρονῶν καί Κερκυραῖος*» καί ζήτησε νά ἀναλάβει τήν ἡγουμενεία τῆς κοινότητος. Τῇ θετικῇ ἀπόφαση τῶν Συνδίκων ἀκολούθησε, ὅπως εἶδαμε, ἡ ἔντονη ἀντίδραση τῆς ἡγουμένης καί τῶν ἀδυνάτων οἱ ὁποῖοι κατόρθωσαν νά τήν καταστήσουν ἀνενεργή.

62. Συμβ. Χ. 18, φ. 12ν τῆς 10-10-1569. Ἐγγραφο 6. Συμβ. Μ. 327, φ. 651r τῆς 28-11-1570.

63. Συμβ. Π. 41, φ. 311r.

64. Γιά τή θέση τῆς γυναικας στό βενετοκρατούμενο ἑλληνικό χῶρο βλ. ΧΡΥΣΑ Α. ΜΑΛΤΕΖΟΥ, Ἡ παρουσία τῆς γυναικας στίς νοταριακές πράξεις τῆς περιόδου τῆς Βενετοκρατίας, *Κρητολογία* 16-19 (1983-1984) 62-79. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΠΑΠΑΔΙΑ - ΛΑΛΑ, Οἱ Ἕλληνες καί ἡ Βενετική Πραγματικότητα. Ἰδεολογική καί Κοινωνική συγκρότηση, στό: *Ὅψεις τῆς Ἱστορίας τοῦ Βενετοκρατούμενου Ἑλληνισμοῦ, Ἀρχεῖακά Τεκμήρια*, ἐπιστημονική ἐπιμέλεια Χρύσα Α. Μαλτέζου, Ἴδρυμα Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ, Ἀθήνα 1993, σ. 195-196. Εἰδικότερα γιά τήν κοινωνία τῆς Κέρκυρας βλ. Δ. ΚΑΠΑΔΟΧΟΣ, Ἡ ἀπονομή τῆς δικαιοσύνης στήν Κέρκυρα ἀπό τους Μεγάλους Πρωτοπαπάδες τῆν Ενετική Περίοδο (1604-1797), Ἀθήνα 1990, σ. 126-129. Χαρακτηριστική εἶναι ἡ ἐπικρατοῦσα συνήθεια τοῦ νυκτερινοῦ ἐκκλησιασμοῦ τῶν ἀνύπανδρων γυναικῶν, πού ἀπαγορεύτηκε μέ διάταγμα τοῦ Μ. Πρωτοπαπᾶ Ἀναστασίου Αὐλωνίτη τῆς 11-11-1693 (Δ. ΚΑΠΑΔΟΧΟΣ, ὁ.π., σ. 301-302, ἐγγραφο ἀρ. 104) ὅπως καί ἡ λήψη εἰδικῆς ἀπόφασης ἀπό τήν Ἀδελφότητα τοῦ ἁγίου Νικολάου καί ἁγίου Λαζάρου μέ τήν ὁποία ὑποχρεώονταν οἱ ἐφημέριοι νά θυμιάζουν καί στό γυναικωνίτη καί νά δίνουν ἀντίδωρο στίς ἐκεῖ εὐρισκόμενες γυναικες (Ἐγγρ. Εκκλ., φακ. 244, Libro no. 2, φ. 143v).

Ἡ ἀπόκλιση αὐτή πού παρουσιάζει ἡ κοινότητα τῶν ἀδυνάτων σέ σχέση μέ τό κοινωνικό πρότυπο τῆς ἐποχῆς, θά πρέπει ἴσως νά ἐξηγηθεῖ ἀπό τήν ἰδιαιτερότητα τῆς ὅσον ἀφορᾷ τοὺς λόγους τῆς συγκρότησής της. Ὅλες οἱ κοινωνικές διακρίσεις (ἀξίωμα, καταγωγή, φύλο) πού διαχώριζαν τά μέλη της, καταπίπτουν ἐμπρός στήν καθημερινή θέα τοῦ θανάτου πού ὀφείλεται στήν προσβολή ἀπό τήν ἀσθένεια καί τό μόνο πού ἀπομένει εἶναι ἡ φροντίδα γιά τήν ἀνάγκη τοῦ ἄλλου.

3. Ἡ κοινωνική θέση τῶν «ἀδυνάτων».

Οἱ ἀδύνατοι καί ὁ τόπος ὅπου αὐτοί κατοικοῦσαν δέν φαίνεται νά τελοῦσαν ὑπό καθεστῶς ἀπομονώσεως, ἀντίθετα μάλιστα αὐτοί γίνονταν δεκτοί μέσα στήν κοινωνία τῆς ἐποχῆς, ὁ δέ χῶρος καί ὁ ναός ἦταν ἀνοικτοί στόν καθένα.

Ἡ ἀντιμετώπιση αὐτή τῶν λεπρῶν εἶναι γνωστή καί στό Βυζάντιο, ὅπου ὁ νόμος περί ἀποπομπῆς τῶν λεπρῶν ἐκτός τῶν πόλεων φαίνεται πῶς δέν ἐτηρεῖτο αὐστηρά. Ἀντίθετα, ὅπως σημειώνει καί ὁ Θεόδωρος Βαλσαμών τόν 12ο αἰ., *«μεθ' ἡμῶν δέ καί ἐκκλησιάζουσι καί συνεύχονται ὑπό τῆς νόσου μηδέν ἐμποδιζόμενοι ἀλλά μᾶλλον καί οἰκειούμενοι»*. Στίς πηγές ἀναφέρονται λωβοί οἱ ὁποῖοι ἐσύχναζαν στοὺς δρόμους, τίς ἀγορές, τίς δημόσιες τελετές, τίς θρησκευτικές πανηγύρεις, τοὺς περιβόλους τῶν ναῶν, ὅπου συχνά διανυκτέρευαν, ἢ ὡς ἐπαίτες ἔξω ἀπό τά σπίτια τῶν πολιτῶν. Παράλληλα τά προοριζόμενα γιά τοὺς ἀσθενεῖς ἰδρύματα ἐντοπίζονται τόσο μέσα στίς πόλεις, ὅπως γιά παράδειγμα τό λεπροκομεῖο πού ἱδρύσε κοντά στό ἀνάκτορό της ἡ Σοφία, σύζυγος τοῦ αὐτοκράτορα Ἰουστίνου Α', ὅσο καί στίς παρυφές τους. Ἡ στάση αὐτή δέν ἦταν ἀσχετη μέ τό γενικότερο θρησκευτικό κλίμα καί τίς προτροπές τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας γιά τήν πρὸς αὐτοὺς ἀσκηση φιλανθρωπίας, ἡ ὁποία κάποιες φορές ἔφτανε στήν ὑπερβολή τοῦ *«τῶν λωβῶν τά ἔλκη ἐκμάσσεσθαι αὐτοχείρως»*, πράξη στήν ὁποία συχνά ἐπιδίδονταν ἀκόμα καί μέλη τῆς βασιλικῆς οἰκογένειας⁶⁵.

Στήν Κέρκυρα τοῦ 16ου αἰ. ἡ ἀντιμετώπισή τους εἶναι περισσότερο ὀρθολογική, ἀπαλλαγμένη ἀπό τήν ἀγωνία γιά τή σωτηρία πού ἔφτανε κάποιες φορές, ὅπως εἶδαμε, στά ὄρια τῆς κυριολεκτικῆς χρησιμοποίησής τους ὡς μέσων γιά τήν ἀσκηση φιλανθρωπίας. Ἀπό τίς πληροφορίες τῶν ἐγγράφων πού δημοσιεύουμε προκύπτουν τά ἑξῆς.

Ὁ ναός καί τά οἰκήματα βρίσκονταν στά προάστεια τῆς πόλης καί

65. Φ. ΚΟΥΚΟΥΛΕΣ, δ.π., σ. 149-153.

σέ περιοχή πού χαρακτηρίζεται από πυκνή δόμηση καί ἐμπορική δραστηριότητα. Ἐνδεικτικός τῆς πυκνότητας τοῦ οἰκισμοῦ τοῦ Σαρόκου τό δεύτερο μισό τοῦ 16ου αἰ. εἶναι ὁ ἀριθμός τῶν οἰκοδομῶν πού κατεδαφίστηκαν γιά τήν περιτείχιση τῆς πόλης καί οἱ ὁποῖες, ὅπως εἶδαμε, ἀνέρχονταν στίς δύο χιλιάδες. Γνωρίζουμε ὅτι δίπλα στή μονή ἦταν τό σπίτι τοῦ Γεωργίου Ἀντωνάτου καί ἄλλων «*ενοριτῶν*», οἱ ὁποῖοι χρησιμοποιοῦσαν τό πηγάδι τῆς μονῆς μαζί μέ τούς ἀδυνάτους γιά ὕδρευση⁶⁶.

Ὁ ναός δέν ἱερουργεῖτο ἀποκλειστικά γιά τούς ἀδυνάτους ἀλλά ἦταν ἀνοικτός γιά κάθε πιστό. Ἀποτελοῦσε τό κέντρο ἐνορίας μέλη τῆς ὁποίας, ὅπως ἀναφέραμε, κάποια στιγμή ὁργανώθηκαν σέ ἀδελφότητα μέ σκοπό τή φροντίδα τοῦ ναοῦ καί τήν τακτική του ἱεουργία. Ἡ ἐνορία τοῦ ἁγίου Λαζάρου φαίνεται μάλιστα ὅτι ἦταν πολυπληθής ὅπως συνάγεται ἀπό τό γεγονός ὅτι τήν 6-1-1573, ἡμέρα τῶν Θεοφανείων καί μετά τήν τελετή τοῦ ἁγιασμοῦ, στό χῶρο τοῦ ναοῦ δημοσιεύτηκε ἀπό τόν καγκελάριο Στυλιανό Ρίκη ἀπόφαση τοῦ Μ. Πρωτοπαῖ Ἀλεξίου Ραρτούρου μέ τήν ὁποία ὁ ἱερομόναχος καί ἁγιογράφος Ἰωαννίκιος Μπογδάνος τιμωρήθηκε γιά ἠθικά παραπτώματα⁶⁷.

Τμήματα τοῦ προαυλίου τοῦ ναοῦ μισθώνονταν ἤ ἐκχωροῦνταν ἔναντι ἀντιπαροχῆς γιά τήν κατασκευή κατοικιῶν καί ἐργαστηρίων⁶⁸, μέσα στά πλαίσια τῆς ἐκμετάλλευσης τῆς ἀκίνητης περιουσίας τῆς μονῆς, ἣ τά ὑπάρχοντα ἐνοικιάζονταν τακτικά⁶⁹.

Ἀπό τούς ἱεουργούς τοῦ ναοῦ δύο τουλάχιστον, γιά τούς ὁποίους ἔχουμε σαφῆ στοιχεῖα, κατοικοῦσαν σέ κελί τῆς μονῆς· πρόκειται γιά τόν ἱερέα Φίλιππο Παλατιανό τό 1551⁷⁰ καί τόν ἱερομόναχο Γερμανό Καστροφύλακα τό 1576⁷¹.

Ὁ ναός καί ἰδιαίτερα ὁ νάρθηκας, στό διάστημα πού πιθανόν ἦταν ἐφημέριος ὁ ἱερέας καί νοτάριος Ἀλέξανδρος Χαμάλης, ἀποτελοῦσε τό χῶρο στόν ὁποῖο κατά κανόνα αὐτός συνέτασσε τίς διάφορες δικαιοπραξίες⁷², πού σημαίνει ὅτι ἦταν χῶρος συνάντησης, ἐπίλυσης διαφορῶν, ἐπίτευξης συμφωνιῶν, κ.λ.π., ἀνοικτός γιά τόν καθένα.

66. Ἐγγραφα 5, 1.

67. Ἐνετοκρατία, φακ. 81, filza 14, φ. χ. ἀ. (1ο), Κόπια. Τό ἔργο τοῦ Ἰωαννίκιου Μπογδάνου καί τίς περιπέτειες τοῦ βίου του πραγματευόμαστε σέ προσεχῆ μελέτη μέ θέμα τούς ζωγράφους στήν Κέρκυρα τήν ἐποχή τῆς Ἐνετοκρατίας.

68. Ἐγγραφα 1, 5.

69. Βλ. σημ. 40.

70. Συμβ. Π. 187, φ. 288ν.

71. Συμβ. Θ. 10, φ. 14ν.

72. Βλ. Συμβ. Χ. 18, φφ. 1-28, πράξεις τοῦ 1569.

Θά πρέπει όμως νά σημειώσουμε ότι οί πράξεις πού άφορούσαν τό ναό καί τήν κοινότητα συντάσσονταν στό χώρο του ναού παρόντων τών άδυνάτων, του ήγουμένου καί τών Συνδίκων. Τό γεγονός αυτό δέν άρκει βέβαια γιά νά ύποστηρίξουμε τήν ισχύ περιοριστικών μέτρων στην κίνηση τών άδυνάτων. Έξάλλου σέ δύο από τά δημοσιευόμενα έγγραφα ο ιερέας Νικόλαος Μόσχος, προσβεβλημένος καί αυτός από τήν ασθένεια, παρουσιάζεται στους Συνδίκους ζητώντας τήν υπό όρους ένταξη του στην κοινότητα, στην έκδίκαση δέ τής ύποθέσεως καλείται νά παραστεί καί ή τότε ήγουμένη. Η όμαδική όμως μετακίνηση φαίνεται ότι άποφευγόταν, γι' αυτό καί ή επιλογή του ναού ως χώρου σύνταξης τών πράξεων.

Τέλος, ή θέση τών λεπρών μέσα στην οικογένεια δέν είναι σαφής. Είμαι γνωστό ότι ή νομοθεσία τών Ίσαύρων επέτρεπε τή διάλυση του γάμου άν ο ένας από τους συζύγους προσβαλλόταν από τήν ασθένεια. Οί προτροπές όμως τών Πατέρων τής Έκκλησίας γιά άποχή από τήν έρωτική συνένωση μέχρι τήν έβδομη μέρα από τήν εμφάνιση τών έμμήνων φανερώνει ότι ή προσβολή από τήν ασθένεια δέν οδηγούσε άπαραίτητα στό διαζύγιο⁷³. Στην περίπτωση πού εξετάζουμε, γνωρίζουμε ότι ο ιερέας Νικόλαος Μόσχος διατηρούσε οικογένεια, καί ότι ή ένταξη στην κοινότητα τών άδυνάτων δέν προϋπέθετε τήν προηγούμενη λύση του γάμου. Όμως, λαμβάνοντας υπόψιν τά επιχειρήματα τών άδυνάτων στην παράστασή τους προς τους Συνδίκους μπορούμε νά ύποθέσουμε ότι τήν στιγμή τής σύνταξης του άνωτέρω έγγραφου ή κοινότητα, στην πλειονότητά της τουλάχιστον, άποτελείτο από μέλη μή συζευγμένα, διαφορετικά θά ήταν άλλη ή άντιμετώπιση του οικογενειάρχη καί διεκδικητή τής ήγουμενείας ιερέα Νικολάου.

73. Φ. ΚΟΥΚΟΥΛΕΣ, δ.π., σ. 152.

ΕΓΓΡΑΦΑ¹

1.

Συμβ. Σ. 147, φ. 307rv.

3-5-1539.

Εν ονόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καί τῆς Ὑπεράγνου Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καί ἀειπαρθένου Μαρίας | μητρός αὐτοῦ καί πάντων τῶν ἁγίων ἀμήν. ἀφθ^ω ἡμέρα γ^η. τοῦ Μαΐου μηνός ἰνδικτιῶνος ιβ^{ης}. | ἐσωθεν προαυλίου μονῆς τοῦ ἁγίου Λαζάρου ἐν τῷ ἐμπορίῳ τῶν Κορυφῶν. | Ἐπειδή τά παντοῖα ἀγαθὰ τῆς κοινώτητος τῶν ἀδυνάτων τῶν ἐκ τῆς ἱεράς | νόσου οἰκούντων ἐν τῇ ρηθείσῃ μονῇ τοῦ ἁγίου Λαζάρου ἐκυβερνῶντο ἐκ | παλαι, καί αἰεὶ κυβερνῶνται ἐκ τοῦ κατὰ καιρόν εὐρισκομένου ἡγουμένου εἴτε | ἡγουμένης τῆς εἰρημένης κοινώτητος μετὰ θελήσεως τῶν κατὰ καιρούς εὐρισκομένων εὐγενεστάτων Σιντίχων τῆς τιμιωτάτης κοινώτητος τῆς παρούσης πόλεως Κορυφῶν | ὡς κυβερνήται των ρηθέντων ἀδυνάτων καθὼς ὑπὸ διαφόρων γραφῶν φαίνονται | καί νῦν εὐρίσκεται ὅτι ἡ ρηθείσα κοινώτης ἔχει τινὰ τόπον ἀδειον εἰς τό ρηθέν προαύλιον εἴτε φραγμόν | τῆς εἰρημένης μονῆς ἐγγύς τοῦ κελίου εἴτε ἐργαστηρίου ὅπερ ἡ παρούσα κυρά Καταφυγή μοναχὴ οἰκεῖ ὡς | ἡγουμένη τῆς εἰρημένης κοινώτητος καί ἐγγύς τῆς δημοσίας ὁδοῦ. καί ἕως εἰς τὴν οπήν ἣτις ἐστὶ | πρὸς τὴν εἰρημένην δημοσίαν διὰ ἐξέλευσι τῶν ὑδάτων τῶν παρά τῶν ρηθέντων ἀδυνάτων | χεομένων τοῦ μάκρους οὐργιες πέντε καί ὅσον περισσότερον εὐρεθὴ καί τοῦ πλάτους οὐργιες τρεῖς ἀκουμπὶ | ζοντος εἰς τὸν τοῖχον τοῦ ρηθέντος κελίου εἴτε ἐργαστηρίου ἐξ ὅπου οὐκ εἶχε ἀλλ ὅτε ἔχει ἡ ρηθείσα κοινώτης | τῶν ἀδυνάτων καν μίαν ἀπόλαυσιν ἀλλ ἓν ἀργός καί ἀσύμπερος καθὼς ὁράται τὴν σήμερον καὶ προβλέπουσα ἡ ρηθείσα ἡγουμένη εἰς αὐξήσιν καί ἀφέλειαν τῆς κοινώτητος τῶν αὐτῶν ἀδυνάτων | διὰ τοῦτο συνεφώνησε μετὰ τοῦ παρόντος τιμιωτάτου μισέρ Βῆδου τοῦ Μπούα καί ἐπέ | δόσεν πρὸς αὐτόν τὸν εἰρημένον τόπον εἰς ὁποῖον τόπον ὁ εἰρημένος μισέρ Βῆδος | ὑπόσχεται ἐξοδεύσῃ ἐξ ἰδίου αὐτοῦ ἐξόδου καί ποιήσῃ αὐτόν ὀσπήτιον ἀνωγαϊοκάτωγον | μετὰ ἐργαστηρίων κάτωθεν αὐτοῦ εἴτε μαγαζίων καθὼς ὁ εἰρημένος μισέρ Βῆδος θελήσῃ | βάνοντας ἀρχὴν τῆς αὐτῆς οἰκοδομῆς κατὰ τό παρόν καί

1. Στὴν ἔκδοσιν ποὺ ἀκολουθεῖ ἀναλύθηκαν σιωπηρὰ οἱ βραχυγραφίες καὶ κεφαλαιογραφήθηκαν τὰ ὀνόματα προσώπων, τόπων καὶ ἀξιωματῶν. Οἱ συμπληρώσεις καὶ τὰ χάσματα ποὺ ὀφείλονται σὲ φθορὰ τοῦ κειμένου δηλώνονται μὲ γωνιώδεις ἀγκύλες <>. Τὰ κενὰ τοῦ κειμένου δηλώνονται μὲ ἀστερίσκους***. Τὰ δυσανάγνωστα σημεῖα τοῦ κειμένου δηλώνονται μὲ τελείες ἐντὸς παρενθέσεως (...).

έως να τελειώση αυτό και έστων| ντας τετελειωμένον το αυτό όσπίτιον να
κατηκεί εν αυτώ τε έν αυτοίς ό ρηθείς μισέρ| Βήδος και ή συμβιος αυτού
κυράτζα Λάμπω θυγάτηρ του ποτέ μισέρ 'Αντωνίου του| Λίγγιου μέχρι
τέλους ζωής αυτών πληρωνοντας εις την ρηθείσαν κοινωτητα των| αδυνάτων
το κατ' έτος εις πάσαν έσχάτην του 'Αυγουστου μηνός διά σολδιάτικον||
του αυτού τόπου άσπρα² είκοσι πέντε, και ουχι άλλον τι μη έχων καν μίαν
έξουσίαν| ό ειρημένος μισέρ Βήδος άλλ' ουτε ή προδηλωθείσα συμβία
αυτού να ξε|νώσωσιν έκ των ρηθέντων όσπητίων διά τινος τρόπου
μήτε έγγράφως μήτε| άγράφως αλλά να έχωσιν αυτά έως τέλους ζωής
αυτών ως άνωθεν και μετά| θάνατον αυτών να διαμείνωσι προς την ειρη-
μένην κοινώτητα των αδυνάτων| διά μνημόσυνον αυτών αιώνιον και των
προγεννητόρων αυτών και επειδή έντός του αυτού| τόπου έστί πηγάδι, έξ
ού λαμβάνουσι ύδωρ οι ρηθέντες αδύνατοι και οι ένορίται| της αυτής
μονής διά ανάπαυσιν αυτών διά τουτο ύπόσχεται ό ειρημένος μισέρ Βήδος
ούτως:| ότι άνωθεν του αυτού πηγαδιου να ποιήσει βόλτον κάτωθεν του
ειρημένου όσπητίου διά| να ένι πάντοτε τό αυτό φρέαρ άνεωγμένον να
λαμβάνωσι ύδωρ έξ αυτού ή ρηθείσα| κοινώτης των αδυνάτων και οι
ένορίται τής ειρημένης μονής κατά την παλαιάν συνήθειαν| τήν πάσαν
ώραν άνεμποδίστως και ούτως να ένι πάντοτε και διά μείζωνα αυτών|
ένδειξιν γέγωνε το παρόν νοταρικόν έγγραφον ενώπιον του εύλαβεστάτου
παπά| κύρ Πέτρου του Βρανιανίτη³ και των τιμωτάτων μισέρ Ντζουάνη
του Χαλκιοπουλου άρωματαρίου⁴| και μισέρ Θοχάρη του Κοντοπετρή
μαρτύρων προς τουτο κληθέντων και άξιωθέντων.

2. Για τό άσπρο καθώς και τήν αντίστοιχία του μέ τά λοιπά νομίματα πού κυκλοφορούσαν στην Κέρκυρα τον 16ο αι. βλ. ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΖΑΡΙΔΗ, Ο Κερκυραίος στιχουργός Ιάκωβος Τριβώλης (στοιχεία από το Ιστορικό Αρχείο Κέρκυρας, 1515-1546), *Έφα και Έσπέρια* 1 (1993) 160-164, όπου και εκτενέστερη βιβλιογραφία.
3. Νοτάριος Κερκύρας, άδελφός του επίσης νοταρίου Θεοδώρου Βρανιανίτη (1553-1567). Έχει διασωθει ένας φάκελος (Συμβ. Β. 176) με δύο κατάστιχα πού καλύπτουν τό χρονικό διάστημα από 4-12-1537 έως 25-10-1561. 'Ο κατάλογος των νοταρίων του 'Ιστορικού 'Αρχείου Κερκύρας τον αναφέρει ως «Βραγιανίτη», ό ίδιος όμως σημειώνεται ως «Βρανιανίτης» (βλ. Συμβ. Β. 176, passim). 'Η δραστηριότητά του ως νοταρίου εκτείνεται τουλάχιστον από τό 1523 έως τό 1565, όπως προκύπτει από πληροφορίες διάσπαρτες στα κατάστιχα άλλων νοταρίων. Έτσι σε πράξη της 7-2-1523 παρίσταται ως μάρτυρας και μνημονεύεται με τήν ιδιότητα του νοταρίου (Συμβ. Σ. 147, φ. 31v), ενώ σε πράξη της 25-3-1567 γίνεται μνεία «ήνστρουμένου γεγραμένου εις τας πράξεις του ποταί εύλαβεστατου ιερέως κυρίου Πέτρου Βραγιανίτη... εν τό έτι αφξε 'μαίου κη'» (Συμβ. Μ. 327, φ. 14r).
4. 'Ο Τζουάννης Χαλκιοπουλος, με τήν ιδιότητα του άρωματαρίου, άπαντά συχνά στα νοταριακά έγγραφα. Σημειώνουμε ένδεικτικά τήν παρουσία του τό 1522 (Συμβ. Σ. 147, φ. 18r), τό 1539 ως μάρτυρα (Συμβ. Σ. 147, φ. 307v) και τό 1544, όπου αναφέρεται τό

2.

Συμβ. Σ. 148, φ. 191v - 192r.

6-11-1545.

+ Ἡμεῖς Φραντζέσκος Κάφιρις Ἰάκωβος ὁ Μπιδέλης καὶ Ντζόρτζη Τοπαλίτης| Σύντιχοι τοῦ ἐνεστῶτος ἐνιαυτοῦ τῆς τετιμημένης κοινώτητος Κορυφῶν ἀπόντος τοῦ ἐτέρου| ἡμῶν συντρόφου μισέρ Βῆδου τοῦ Μπούα τιμιωτάτου καὶ ἐξῆς.| Ἐνώπιον ἡμῶν ἐμφανίσθη παπὰ κύρ Νικόλαος ὁ Ἰωαννοινιώτης λεγόμενος Μόσχος ἀναζητῶν| ἵνα αὐτόν ἡγούμενον, διὰ δυνάμεως τοῦ ἡμετέρου ὀφικίου θέσωμεν| ἐπάνω τῶν ἀδυνάτων τῶν ἐκ τῆς ἱεραῆς νόσου οἰκούντων ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἀγίου Λαζάρου| ἥτις ἐστὶ τῆς ρηθείσης κοινώτητος καὶ πάντοτε ὑπὸ ἀνδρῶν τό τάγμα| τῆς αὐτῆς ἀσθενείας ἐκυβερνάτον ἐπειδὴ καὶ αὐτος ὁ ριθείς ἱερεὺς, ἐκ| τῆς αὐτῆς ἀσθενείας πάσχει καὶ οὐκ ἐστὶ δίκαιον ἀπελθεῖν ἐν τῇ ρηθείση| μονῇ εἶναι ἐν τῇ ὑποταγῇ μιᾶς γυναικός ἐκ τῆς στεραιᾶς γῆς καὶ μάλιστα| ἱερεὺς ὢν προ πολλῶν χρόνων καὶ Κερκυραῖος, εἶναι ἐν τῇ ὑποταγῇ| μιᾶς γυναικός καὶ ταῦτα ξένης ὡς ἄνωθεν καὶ διὰ τοῦτο ἀναζητεῖ ἵνα| δι' ἡμετέρας ἐξουσίας θέσωμεν αὐτόν ἐν τῇ ρηθείση μονῇ καὶ εἶναι ἡγούμενον καὶ κυβερνήτην| τῆς αὐτῆς κοινώτητος τῶν ἀδυνάτων, κατὰ τὴν ἐκπαλαι συνήθειαν εἰς τὰς ἐσόδους καὶ ἐξόδους| αὐτῆς καὶ τὰ ἐξῆς. Ἀκούσαντες δὲ ἡμεῖς τὴν ἀναζήτησιν τοῦ εἰρη| μένου ἱερέως ὡς ἄνωθεν ὄντες καὶ οἱ τρεῖς προδηλωθέντες Σύντιχοι| ἐκ μιᾶς βουλῆς καὶ γνώμης, προορῶντες εἰς τιμὴν τῆς εἰρημένης τιμιωτάτης| κοινώτητος καὶ εἰς ὠφέλειαν καὶ ἀνάπαισιν τῆς ρηθείσης ἀδελφώτητος| τῶν ἀδυνάτων ἵνα μὴ εἰς ἐλάττωσιν τὰ ἀξιώματα τῆς ρηθείσης τιμιωτάτης| κοινώτητος ἐλθῶσιν, ἀλλὰ εἰς ἀνάμνησιν καὶ βεβ<αί>ωσιν καθὼς τό δίκαιον ἀπαιτεῖ| διὰ τοῦτο, διὰ δυνάμεως τοῦ ἡμετέρου ὀφικίου λέγομεν διορίζομεν καὶ ἀποφασίζομεν| οὕτως: ὅτι ὁ εἰρημένος παπὰ κύρ Νικόλαος νά σεβῆ⁵ ἐν τῇ ρηθείση μονῇ

ἐργαστήριό του ὡς τόπος συντάξεως πράξεως (Συμβ. Π. 14, φ. 70v). Πιθανόν ἀπὸ τὴν ἴδια οἰκογένεια προέρχονται οἱ ὁμοτέχνοι Ἀνδρέας Χαλικιόπουλος (Συμβ. Φ. 21, φ. 10r, πράξη 26-2-1546 “in arotheca m.ri Andrea Chalichiorpuli aromatarii”) καὶ Φράγγος (Συμβ. Μ. 327, φ. 79r, πράξη 26-8-1567, ὅπου ἀναφέρεται ὡς «ποτέ»). Ἀρωματάριος ἢ σπετζιάριος πιθανόν ἦταν ἐκεῖνος πού εἶχε ἐργαστήριο παρασκευῆς καὶ πωλήσεως φαρμάκων (βλ. ΕΜΜ. Ι. ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ, Ἡ Φαρμακευτικὴ εἰς τὴν Ζάκυνθον καὶ τὴν Ἐπτάνησον ἐπὶ Ἐνετοκρατίας καὶ Ἀγγλικῆς Προστασίας 1204-1797-1865, Πραγματεῖα τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τόμ. Γ', Φυσικομαθηματικὴ Σειρά, ἀριθ. 2, σ. 1-2) ἢ ὁ ἀρωματοπώλης (βλ. ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΖΑΡΙΑΝ, ὁ.π., σ. 174, ὅπου παραπομπὴ στό Dizionario Etimologico, t. I, σ. 297, λῆμμα aromatario καὶ περαιτέρω βιογραφικὰ στοιχεῖα γιὰ τὴν οἰκογένεια Χαλκιόπουλου).

5. εἰσέλθη.

καί κατοικεῖ εἰς ἕν τῶν κελλίων | καί ἐνι ἡγούμενος τῆς ρηθείσης κοινώτητος τῶν ἀδυνάτων καί κυβερνήτης αὐτῶν καί | πάντων τῶν ἐσώδων καί ἐξώδων αὐτῆς τόσον τῶν παρόντων ὅσον καί τῶν μελλόντων εἶναι ἐκ τῆς | αὐτῆς κοινώτητος κατά τήν παλαιάν συνήθειαν ὅτι οὐκ ἤλθομεν καταλύσαι τόν νόμον | ἀλλά πληρῶσαι αὐτόν μάλιστα δέ, ὅτι τῆ δ' του ενεστῶτος μηνός ἐξ ἀναζητίσεως τοῦ ρηθέντος ἱερέως || ὄρισαμεν τήν ειρημένην ηγουμένην ἐξ οφικίου ἵνα τήν σήμερον ελθεῖν ἐνώπιον | ἡμῶν μετά τῶν παντίων αὐτῆς δικαιωμάτων ἀποκριθῆναι τοῦ ρηθέντος ἱερέως | καί οὔτε αὐτή ἐμφανίσθη οὔτε τίς ἕτερος δι' αὐτῆς ἦλθεν ἀποκριθῆναι | καί οὕτως ὡς ἀνωθεν ἐδιορίσαμεν παρόντος μέν τοῦ εἰρημένου ἱερέως | ἀπούσης δέ τῆς ρηθείσης ἡγουμένης κατακρένοντες τάς ἐξώδους | τῆς παρούσης εἰς τήν ειρημένην ηγουμένην. Εδόθη Νοεμβρίου 5' ἰνδικτιῶνος δ' αφε'.

3.

Συμβ. Π. 186, βιβλίο 2, φ. 9ν - 10ρ.

2-8-1547.

Ἡμεῖς Ἄντωνιος Ἐπαρχος, Ντζάνες Καπέλος, καί Ιερώνυμος Φλόρος Σίντιχοι του ἐνεστῶτος ἐνι αὐτοῦ τῆς τιμιωτάτης κοινότητος Κορυφῶν ἀπόντος του ἐτέρου ἡμῶν συντρόφου |μισέρ Στέφου Φιωμάχου τιμιωτάτου Σιντίχου ἐνώπιον ἡμῶν ἐμφα | νίσθη παπά κύρ Νικόλαος ὁ Μόσχος λεγόμενος Ἰωανηνιώτης⁶ ἀναζιτών ἵνα | αὐτόν ἰγούμενον διά δυνάμεως τοῦ ἡμεταῖρου ὀφικίου θέσωμεν | ἐπάνω των ἀδινάτων των ἐκ τῆς ἱεράς νόσου οἰκούντων ἐν τῇ μονῇ τοῦ αἰγίου Λαζάρου ἣτης ἐστι τῆς ριθήσης κοινώτητος καθῶς πάντωτε | ὑπό ἀνδρόν το τάγμα τῆς αὐτῆς ἀσθένειας ἐκυβερνάτων | ἐπιδῆ καί αὐτός ὁ ριθεῖς ἱερεύς ἐκ τῆς αὐτῆς ἀσθαινίας πάσχει καί οὐκ ἐστί δι | καιον ἀπελθεῖν ἐν τῇ ρηθήσει μονῇ καί εἶναι ἐν τῇ ὑποταγῇ μιᾶς γυναικας | καί ταῦτα βουβῆς καί ἄλλαλης καί μάλιστα ἱερέως ὦν πρό | πολλῶν χρόνων καί Κερκυραῖος, εἶναι ἐν τῇ ὑποταγῇ μιᾶς γυναικός ὡς | ἀνωθεν διά τοῦτο ἀνεζίτη ἵνα διά εἰμεταίρας ἐξουσίας θέσωμεν | αὐτῶν ἐν τῇ ριθήσει μονῇ καί εἶναι ἡγούμενον καί κυβερνήτην τῆς αὐτῆς | κινώτητος των ἀδυνάτων κατά τήν ἐκπαλαι σινήθειαν καί εἰς τας ἐ | σῶδους καί ἐξώδους αὐτῶν καί τα ἐξῆς.

Ἀκούσαντες δε εἰμεῖς μετά του ἐτέρου | ἡμῶν σιντρόφου μισέρ Στέφου Φεωμάχου τήν ἀναζήτησιν | του ειρημένου ἱερέως οὔσα εὐλογοῖ καί δικαία

6. Ὁ ἱερεύς Νικόλαος Μόσχος δέν ζεῖ στά 1550, ἀφοῦ σέ νοταριακή πράξη ἀναφέρεται ἡ «κυρά Νάστω πρεσβυτέρα τοῦ ποτέ εὐλαβῆ παπά κύρ Νικολάου Ἰανινιότη λεγομένου Μόσκου» (Συμβ. Β. 176, φ. 264ν).

καί επιδή ἡδωμεν| και ετέραν γραφήν ὅπερ ἐπρόσφερεν εἰς υμᾶς ὁποῖαν
 εἶχων| πιήσιν αὐτοῦ ἢ ἀπερασμένοι τιμιώτατοι Σίντιχοι τῆς ρηθῆσης τι|
 μιωτάτης κοινώτητος γεγραμένη παρά νοταρίου κύρ Πέτρου Σπόγγου ἐν
 τῷ ἔτει ἀφμε' ἡμέρας' του Νοευρίου μηνός ἰνδικτιῶνος δ^ο, οἰδωμεν και
 μίαν τερμι|νατζιον⁷ του μεγαλειωτάτου Ρεντζημέντου⁸ γεγραμένης τῆν
 ἰα' του Μαρτίου μηνός|| ἐν τῷ ἔτει ἀφμς' προορόντες οὖν εἰς τιμήν τῆς
 εἰρημένης τιμι|ωτάτης κοινότητος και εἰς οφέλιαν καί ἀνάπαυσιν τῆς
 ρηθῆσης κινώτητος τῶν ἀδυνάτων ἵνα μή εἰς λύθην καί εἰς ἐλάττωσιν τα
 πρώην| αξιώματα τῆς ρηθῆσης τιμιωτάτης κοινώτητος ἐλθῶσιν, ἀλλ' εἰς
 ἀνά|μνησιν καί βεβαίωσιν καθὼς τό δίκαιον ἀπαιτεῖ, διά τοῦτω εἰς ἐπα-
 κολουθουσιν καί τελειῶσιν, ὃ λέγεται ἐκζεκουντζιον⁹ τῆς| ἀναγεγραμένης
 γραφῆς τῶν ἀπερασμένων τιμιωτάτων Σιντίχων| και δετερμινατζιονός
 του μεγαλιωτάτου Ρεντζημέντου οἱμεῖς οἱ| προδιλοθέντες τρεῖς Σίντιχοι
 ἀποντος τοῦ ἐτέρου ἡμῶν σιντρόφου| μισέρ Στέφου Φεωμάχου διά δυνάμεως
 του ἡμεταῖρου οφφικί|ου λέγομεν και βουλώμεθα οὕτως. Ὅτι ὁ ριθεις
 παπά κύρ Νικόλαος| να σεβή ἐν τῇ ρηθείση μονή καί κατοική ἐν τῷ
 κελίῳ τῷ ἰγουμενιῳ| αὐτῆς και ἐνι ἡγουμενος τῆς ρηθῆσης κοινώτητος
 τῶν ἀδυνάτων ἕως| τέλους ζωῆς αὐτοῦ και κυβερνητής αὐτῶν και τῶν
 ἐσόδων| και ἐξόδων αὐτῶν τόσων τον παρώντων ὅσων και τῶν μελῶντων|
 εἶναι ἐν τῇ αὐτῇ κινώτητι κατά τῆν παλαιάν σινθήθιαν με τοιοῦ|τον
 τρόπον ὅτι να ἡμιράζην τῷ αὐτῷ ἄλλον υσόδιμαν εἰς τοὺς ἄδι|νάτους τις
 αὐτῆς κινώτητος και οὐχί σε ἄλων τρόπον κατά το ἰωθῶς και| κατά τῆν
 παλαιάν σινθήθιαν ὅτι οὐκ ἴλθομεν καταλίσαι τῆν| παλαιάν σινθήθειαν
 ἀλλά πληρόσαι καί οὕτως ὡς ἀνωθεν ἐδιορίσαμεν| παρώντος μεν του
 ἰρημένου ἱερέως ἀπούσης δε τῆς ρηθῆσης| ἡγουμένης και οὕτως διορίζωμεν
 ὑπό μαρτυρίας μισέρ Ἀνδρέου Στανί|τζα, μισέρ Ολυβιέρου Σκιλίτζη και
 κύρ Ἀλυβυζίου Μπονφιόλι. |

Εγράφη ἐσῶθεν ντατζίου του τράφιγου ἐν μηνί Αὐγούστῳ β' ἰνδι-
 κτιῶνος ε' ἀφμς'.

4.

*Εγγραφα Ἐκκλησιῶν, φάκ. 244 - 253 Γ, filza no. 67, ἔγγραφο no.79.

Εκλαμπρώτατοι καί δικαιοῦτατοι αὐθέντες ἐ| μεις οἱ ἐπτοχοί ἀδύνατοι

7. terminazione: ἀπόφαση.

8. reggimento: διοίκηση.

9. esecuzione: ἐκτέλεση.

τοῦ ἀγίου Λαζάρου ἔχω | μεν ἀπό ἐκπαλαι την συνήθειαν ετούτιν | ὅτι ἀπότυχοντας του ἡγουμένου ἢ ἡγου | μένης, να μένη ἕτερος οπού νά ευρίσκεται | στην κινώτητα παλαιώτερος τόσον ἀνδρας | ὅσον γυναίκα καί ἐτζη ἀπερνοῦσαμε ἕως | τόρα. Απότυχη ο Λοβοιωάννης ἔμεινε η Ἀνησία | ηγουμένη. Απότυχη η Ἀνησία ἔμεινε ο Γε | ράσημος. Απότυχη ο Γεράσημος ἔμεινε | η Μαγδαλινή. Απότυχη η Μαγδαλινή ἔμεινε | ο Γενάδιος. Απότυχη ο Γενάδης ἔμεινε ε | γώ η ἐπτοχή ὅπου ευρίσκομαι την σήμερον και | αφών ευγήκαμε ἀπό το σήδηο¹⁰ ἕκαμα ὅσον μπό | ρεσα ἢ ἐπτοχή καί ευτίασα την ἐκκλησία | ἐσκέπασα τούς ἀρτηκούς¹¹ ὄλλους, ευτίασα | καί ἐσκέπασα τά κελεία ὅπου κατοικοῦμε την σήμερον ὅσοι ευρίσκουμέστεν καί τούτο ὅτι υ πόρ | τα ἀνικτή ὁποιος ἀδύνατος θηλήσει νά ἐρθη νά | κατηκήσει καλῶς νά ἐρθη νά ἀπερνά, με την ελαι | ημοσύνην των χριστιανῶν καθῶς ἀπερνοῦμε καί ἡμῆς. | Αὐτός ὁ καλῶς ἱερεὺς ὅπου ἀναζητή νά ἐλθη ὡς α | δύνατος καλῶς νά ἐλθη ας φτιάση ἕνα κελή | καί ας κατοικοί να ἐνε ἕνας ἀδελφός μεταμάς | και με τούς μέλοντας ἐλθῆν. ἀμί ὡς ἀναζητά | νά μέ εὐγαλι ἀπό ἐκεῖνο ὅπου ευρίσκομαι νά | ἔμπη αὐτός οὐδέν τό θέλη ὁ Θεός οὔτε ἡ δικαιο | σύνη. Ἐγώ ἢ ἐπτοχή ὅπου ευρίσκομαι τάχα η | γουμένη ἔχω ὅπου ἐδοῦλευσα τούς ἀδυνάτους | καί τά κελεία ετούτα χρόνους κε ', τί με ἐπτο | χηκό ὅπου ἡφερα τί με τα ψυχικά τῶν χριστιανῶν | καί εἰς τούτο δέομαι τῶν Θεόν καί την ἐκλαμπρωτά | την καί δικαιωτάτην αὐθεντία νά μηδέν ἔχω | ἀδικο.

Εμεῖς οἱ ἀδύνατοι ὅπου ευρίσκομε | στε ἡμεστεν εὐχαρηστημένοι με την ηγουμένη ὅπου ἔχωμε, αὐτόν οὐδέν τόν θέλομεν διά ἡγουμένον ὅτι ἔχει γυναίκα και παιδεῖα καί γαμβρούς καί εμεῖς θέλομεν ἦστε κακά ἀναπαμένοι ἐξ αὐτοῦ. || καί ας κάθηται ο καλῶς ἱερεὺς να ἀναπεύηται | ἐκεῖ ὅπου ἔνε τόρα τόσους χρόνους καί ἔχει καί | ἡγουμενεύει τα ψυχικά τῶν ἀδυνάτων τῆς Σπηλίας καί τα λδήρητα¹² καί ἄς κάθηται | ἐκεῖ καθῶς ἦταν καί ἐκπαλαι ἢ ἀδύνατοι τῆς | Σπηλίας μετά ψυχικά τους καί ἄς μί μας ἐνο | χλῆ τους ἐπτοχους καθῶς μᾶς διαφεντεύουν | καί ἢ γραφές τῆς ἐκλαμπρωτάτης αὐ | θεντίας. Εμεῖς με κονσέιο¹³ οὐδέν ἔχωμε να κά | μομε. ἀμί ἐχωμεν τούς ἐντημοτάτους Συντίχους νά μάς κυβερνοῦν καί διαφεντεύουν | καθῶς ἦνε ἐκ την ἐκλαμπρωτάτην αὐθεντία | διαφεστωρή¹⁴ μας πάντοτε οἱ οἱ ευρησκονται τον | πάσα χρόνον καί ἐτζη παραδηδωμέστεν καί εἰς | τό ἐκλαμπρώτατον ρεντζημέντο τῆς δικαιο | ωτάτης αὐθεντίας νά

10. assedio: πολιορκία. Ἐναφέρεται στήν τουρκική πολιορκία τῆς πόλης τό 1537.

11. νάρθηκες.

12. τά diritti: τά δικαιώματα.

13. consiglio: συμβούλιο.

14. ὑπερασπιστές.

μηδέν έχωμεν άδικο. Καί έτζη δεομεστέν ήμέρα καί νύκτα| τόν πανάγαθον
Θεόν διά την εκλαμπρωτά| την μας αυθεντίας νά έχει νύκος.

5.

“Εγγραφα Ἐκκλησιῶν φάκ. 244 - 253 Γ, φίλιτζα Ε΄, έγγραφο no 78.

αφημη^ο. ήμέρα ζ^η. τοῦ Ἰουλλίου μηνός ινδικτιῶνος ζ^{ης}. Ἐσωθεν ἄρ-
θηκος μονῆς τοῦ ἀγίου καί δικαίου Λαζάρου οἱ τημιό|τατοι Σύντυχοι τοῦ
ένεστῶτος ένιαυτοῦ τῆς τιμιωτάτης κοινότητος Κορυφῶν μισέρ| Πιέρος
Σηριανός, μισέρ Ἄλοῖζος Δελαμπιώντας μισέρ Ἰάκοβος Ἀβράμης ἀ|
πόντος τοῦ ἐτέρου αὐτῶν συντρόφου μισέρ Ἄλοῖζου Ἀρκούδη ἀλά μέ
λόγον καί θέλημα αὐτοῦ| ἐπίησαν παρόντες δέ καί ἡ τρεῖς ἀπό ἐνός
μέρους καί κυρά Κασιανή μοναχή ὡς αὐτή| εὕρισκομένη την σήμερον
ἡγουμένη τῆς μονῆς τοῦ ἀγίου Λαζάρου μετά πασῶν τῶν| ἀδυνάτων μο-
ναχῶν τῶν ἐχωμένων την ἱεράν νόσων ἠβλέποντας δέ ὡς προβλε|πέτε καί
κυβερνηταί τῆς αὐτῆς μονῆς ὅτι ὁ τόπος ὄπερ ἐναι πλησίον τῆς ρηθεί|
σης μονῆς ἔνε τῆς πάσι βατός καί οὐκ ἐχει κανέναν συμφέρον ἐκ τόν
αὐτόν| τόπον ἢ αὐτή μονή διό ἡ ἀναγεγραμμένη τιμιότατοι Σύντυχοι καί ἡ
παρούσα| κυρά Κασιανοί μοναχή ὁμοῦ μετά πασῶν τῶν ἀδυνάτων τῶν
ἐκείσαι εὕρι|σκομένων εἰς τήν αὐτήν μονήν παρόντες συνεφώνησαν μέ
τόν παρόντα κύρ Γεώργιον| Δανίλη καί ἐπέδοσαν πρός αὐτόν καί πρός
τούς αὐτοῦ κληρονόμους καί διαδόχους| ὄλον τόν τόπον τῆς ρηθείσης
μονῆς ἡγουν ὄπερ ἐναι πλησίον τοῦ ἄρθηκος| καί ἐναι πλησίον κύρ
Γεωργίου τοῦ Ἀντωνάτου εἰς τήν ὁδόν δημοσίαν ἡγουν ὄλην| την φάτζαν
ἀπό τήν μίαν ἐγγονή¹⁵ τοῦ πύργου τοῦ ἄρθηκος τῆς αὐτῆς μονῆς δρήτα
λένια¹⁶ καί ἔως τήν ἄλην ἀγκον<ή> τοῦ πύργου το<ῦ> ὄσπη|τίου τοῦ
ἄνωθεν κύρ Γεωργίου καί τό πλάτος μέσα προς την μερίαν τοῦ κύπου|
ουργίαις τέσσαρες ἡμισι τῆς τέσσαρες οὐργίαις νά κτίση καί την ημισι
οὐργί|αν νά τήν ἐχει διά προαύλιον καί νά ὀφίλη ὁ ρηθείς κύρ Γεώργιος
μέ πάσαν ἔ|ξοδον ἐδικό του νά κτίση τόν αὐτόν τόπον καί ποιήσι ἐργα-
στήρια διό ἀσ|βεστόχτιστα καί εἰς τό ὕψος ὡς καθῶς εἶναι τά ἐργαστήρια
τοῦ ἄνωθεν| κύρ Γεωργίου καί μέ καλήν ξυλήν καί ὄμοια καί τά διό καί
νά λαμβάνη τό ἔνα ἢ ρηθείσα| μονή ὄπερ ἐνε πλησίον αὐτῆς καί τό
ἐτερον νά ἐναι τοῦ κύρ Γεωργίου καί τῶν αὐτοῦ κληρωνό|μων καί

15. γωνία.

16. dritta linea: εὐθεία γραμμή.

διαδόχων¹⁷ και ἄν πολλακής και ἤθελεν ποιήσι ο ρηθείς κύρ Γεώργιος ἐκ τὰ ρηθέντα | δίο ἐργαστήρια τό ἕνα ἐγκρητον και τό ετερο ἐλάσσον νά ἡμποροῦν ἢ ἐβρησκό| μνοι Σύντυχοι εἰς τήν αὐτῶν ἐξουσίαν νά λαμβάνουν ἐκ τὰ δίο ἐργαστήρια| οἶον τοὺς ἀρέσει και νά χρεοστή νά τὰ οἰκοδομήσει και τελειώσει ὁ ρηθείς κύρ Γεώργιος εἰς δι| ορίαν μῆνες εναία ἀρχηρόντας ἀπό τήν σήμερον ὑπόσχεται δέ και τοῦτο ὁ ρηθείς κύρ Θεόδω| ρος ὡς ἐστίν παρῶν αὐτάδελφος τοῦ ρηθέντος κύρ Γεωργίου νά δώση πρὸς τήν ρηθεί| σαν μονήν διά ὄνομα τοῦ ἀδελφοῦ του τοῦ κύρ Γεωργίου πρὸς τοὺς ρηθέντας| Συντήχους διά ὄλον τόν ἐρχάμενον Αὐγουστον δουκάτα ἐξη κουρέντε ὅπως νά βάλουν| και ἐξοδιάσουν εἰς ἄ χριάζεται και ἐλήπονται εἰς τήν αὐτήν μονήν. ὀφίλει δέ ὁ ρηθείς κύρ|| Γεώργιος τοῦ κρατήν και ἔχην το ριθέν αὐτοῦ ἐργαστήριον αὐτός και οἱ αὐτοῦ κληρωνόμοι και| διάδοχοι πωλήν δωρίστε ἀνταλλάτην προιξήν διδῶναι και τα ἐξῆς. ἐπο| φυλομένων δέ τῶν ἀναγεγραμμένων τιμιωτάτων Συντήχων και τῶν ἐρχομένων και κυρᾶς| Κασιανῆς και πασῶν των ἐκεῖσαι εὑρισκομένων ἀδυνάτων ἐν τῇ αὐτῇ μονῇ| τοῦ διαυθεντίζειν τόν ἡρημένον κύρ Γεώργιον και τοὺς αὐτοῦ κληρωνόμους και δια| δόχους ἀπό παντός ἀνθρώπου τοῦ εἰς ἐναντιώτητα ἐλθεῖν και ἔχει τό ἰσχυρόν και βαι| βιον τό παρόν νοταρικόν ἐγγραφον¹⁸. Τό δέ ἰνστρουμέντο ὄπερ ἔγηνεν εἰς| τὰς πράξης τοῦ εὐλαβεστάτου ἱερέως παπά κύρ Πέτρου Βραγιανίτη ταῖς παρελθοῦ| σαις ἡμέραις ἡμέρα ε´ τοῦ Ἰουνίου μηνός αφημ^ο. ἐπιδεί ἔγηνεν ἀπόντων| και χορίς ἐρώτισην και θέλημα των ἀναγεγραμμένων τιμιωτάτων Συντήχων ὡς αὐτοί| ὄπερ ὑπάρχουν προβλεπέ και κυβερνητέ πρὸς τήν αὐτήν μονήν νά ἔναι κομενο| και οἰλιωμένω τό αὐτῶ ἰνστρουμέντο παρόντων θελήσεως δέ και τῆς κυρᾶς Κασι| ανῆς μετά πασῶν τῶν εὑρισκομένων ἀδυνάτων εἰς την

17. Μέχρι και τό 1569 τὰ ἐργαστήρια παρέμεναν ἀμοίραστα, ὁ δέ Γεώργιος Δανήλης κατέβαλλε ἐνοίκιο γιά τό ἐργαστήριο τῆς μονῆς. Στίς 23-11-1569 ἡ «κυρά Καταφυγή μοναχῆ ἡγουμένη τῶν συναδινάτων τῆς ἐνδόξου μονῆς τοῦ ἀγίου Λαζάρου παρουσα σωματικῶς ὁμολόγησε ὅτι ἐλαβε ὄλλον τό ἐνίκιον ὄπερ τῆς ἤθελε ὁ παρῶν κύρ Γεωργιος Δανήλης ἔως την σήμερον διά τό ἐργαστήριον ὄπερ εἶχε ἐνικιασμένω ο ρηθείς κύρ Γεώργιος ἐκ τήν ἀνωθεν μοναχῆ... Τῇ αὐτῇ ἡμέρα ἐπειδη ὁ παρῶν κύρ Γεώργιος Δανήλης εἶχε κάμη μισιακά τὰ δύο ἐργαστήρια εἰς τόν τόπον τῆς ἐνδόξου μονῆς του αγίου Λαζάρου ὅποια ἦταν ἀνημίραγα ἔως τήν σήμερον και θέλοντας η παρουσα κυρά Καταφυγή μοναχῆ μερίσε αὐτά ὡς ἡγουμένη των ἀδινάτων τῆς ἀνωθεν μονῆς δια τοῦτο τήν σήμερον συνεμφωνησαν θεληματικῶς τρόπου και ἔμερισε αὐτά εἰς τό μέσων και ἐλαβε ἡ ἀνωθεν μοναχῆ τό ἐν ἐργαστήριον εἰς τό μέρος αὐτῆς τό ὄποιο ἐνε πλησιον ἀρθίκου τῆς ἀνωθεν μονῆς και τό ἔτερο το ἠπίρε ο ἀνωθεν κύρ Γεώργιος...» (Συμβ. Μ. 327, φ. 460γν).

18. Στίς 30-11-1550 οἱ ἀδύνατοι συνέταξαν νέα συμφωνία μέ τόν Γεώργιο Δανήλη γιά τήν κατασκευή ἐργαστηρίων δίπλα στά κελιά μέ ἀνάλογους ὄρους (Συμβ. Β. 176, φ. 283ν).

αυτήν μονήν. Τό δέ ρηθέν¹ ινστρουμέντο να έχει τό ισχυρόν καί βαίβειον εἰς αεί. Μάρτυρες κύρ Νικόλαος Μαυρομάτις καί κύρ Λοῖσις Κυριάκης.

Εὐγάλθη ἐκ τῶν πράξεων του ποτε Ἄλοιζου Βαριπράτη νοταρίου ἀπό ρῆμα εἰς ρῆμα¹ ἀπαραλάκτος, ὡς ἐν ἐκείνῳ διαλαμβάνη παρά χειρός ἐμοῦ Ἄλοιζου τοῦ Φλόρου καί νοταρίου¹⁹.

6.

Συμβ. Π. 187, βιβλίο 2, φ. 114r.

14-7-1549.

Τή αὐτή ἡμερα εσωθεν μονης τοῦ ἁγίου και δικαίου Λαζάρου οἱ τιμωτατοι Σίντηχοι της¹ τημηωτατης κοινωτητος Κορυφων μισέρ Ἰάκωβος ὁ Πετριτης μισερ Γαλιτιέρ Μο¹ρέλος καί μισέρ Αλυβύζης Δεφηντινος λεγόμενος Δακορόν ἀ¹πόντος του ετερου αὐτον σίντρόφου μισερ Ἰάκώβου Καλῶθετου πλίν¹ ὡς καταδοχήν²⁰ ὄπερ ἔχουν ἐξ αὐτοῦ, ἀπό ενός μερους παρωντες ὁμολό¹γεισαν ὅτι σὺνεμφῶνισαν μετά τοῦ παρωντος εὐλαβεστάτου ἱερέως¹ παπα κύρ Νικολαου Περδικήρι λεγομένου Κουτρούλη καί ἐπέδοσαν¹ αὐτοῦ τήν ρηθησαν μονήν τοῦ ἁγίου Λαζάρου με τά παντία αυτης πρά¹γματα ἱερά σκευή καί βηβλία κατά τό ἀβεντάριον²¹ αυτης ἵνα¹ ἱερουργην καί ψάλην την ἄπασαν ακολουθίαν τῆς εκκλῖσιαστι¹κῆς τάξεως εἰς αἰνων καί δόξαν τοῦ παντοδύναμου Θεοῦ καί¹ τοῦ ἁγίου καί δικαίου Λαζάρου τού τετραῖμερου καί φίλου Χριστοῦ καί¹ εἰς φίμην τῆς ἐκλαμπροτατης αὐθεντίας τῶν Βενετιῶν καί εἰς¹ μακαρίαν μνίμην τῶν μακαρίων¹ ἐκτητῶρων καί ἐνωρήτων τῆς αυτης σεβασμίας μονης καί τοῦτω διά¹ χρῶνον ἕναν ἐρχάμενον τελειον ἀρχίζοντας ὁ κερός ἀπό τέσ ἐπτά¹ του νύν μηνός κάμνοντας καλλά εἰς τήν αυτην μονήν καί κατά τήν περί¹ λυψιν τῶν ἀπερασμένων (...) τῶν ἀπερασμενων ἱερουργον ὄπερ εἰ¹ χων πιῆσι οἱ ἀπερασμένοι Σίντηχοι της ρηθησας τιμωτάτης κοινώτητος καί ουτως ὁμολόγεισαν ὑπό μαρτυρίας μισέρ Βετοῦρο Πετριτή μισέρ Μάρκου Ντα¹μοδοῦ καί κυρ Σταματίου Ραυτόπουλου.

19. Τά κατάστιχα τῶν νοταρίων Ἄλοιζιου Βαριπράτη καί Ἄλοιζιου Φλόρου δέν ἔχουν διασωθεῖ, γι' αὐτό καί τό ὄνομά τους δέν ἀναγράφεται στόν κατάλογο τῶν νοταρίων τοῦ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου Κερκύρας. Ἡ ἀναφορά τους στό ἀνωτέρω ἔγγραφο ἀποτελεῖ τήν πρώτη γνωστή σέ μᾶς δήλωση τῆς νοταριακῆς τους ιδιότητος. Κατάλογος τῶν νοταρίων πού ἄσκησαν τό ἐπάγγελμα στήν Κέρκυρα μέχρι καί τό 16ο αἰ. ἐτοιμάζεται ἀπό τοὺς γράφοντες μέ βάση ἀνέκδοτο ὑλικό τοῦ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου Κερκύρας.

20. μέ τήν ἄδεια, ἐξουσιοδότηση.

21. inventario: ἀναγραφή περιουσιακῶν στοιχείων.

7.

Συμβ. Π. 187, βιβλίο 2, φ. 187r - 188r.

22-6-1550.

Τή κβ^η τού αὐτοῦ μηνος εντος μονης του αγίου καί δικαίου Λαζάρου οί τιμωτατοι Σίντοιχοι τῆς τιμωτάτης κοινωτητος Κορυφων μισέρ Βυτόριος Πετριτής μισέρ Αντωνιος | Μηδέεις καί μισέρ Νικολαος Μουζακίτης απόντος τοῦ ετέρου αυτόν σῖν | τρωφου μισέρ Θεώχαρει Κοντοπετρι παρωντες ὁμολόγεισαν | ὅτι σὺνεμφῶνισαν μέτα του παρωντος εὐλαβεστάτου ιερέως | παπα κύρ Τιμωθέου Σπιρῖ καί βανωσιν αὐτόν εἰς την ρηθήσαν | σεβασμίαν μονήν καί επέδωσαν αὐτήν αὐτου μετά παντία αυτης | πράγματα ιερά σκέβη, καί βηβλύα κατά τό κατωθεν | αβεντάριο ἵνα ιερουργήν καί ψάλην τήν ἄπασαν ακολοι θίαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως εἰς αἴνων καί δόξαν τοῦ | παντῶδυνάμου Θεοῦ καί τοῦ αγίου καί δικαίου Λαζάρου || του τετραϊμέρου καί φύλου Χριστοῦ καί εἰς φύμην τῆς ἐκλα | μπροτάτης αυθεντίας των Βενετιῶν καί εἰς μακαριάν μνή | μνην των μακαρίων ἐκτητῶρων καί ενορίτων τῆς αυτης | σεβασμίας μονης καί τοῦτω δια χρόνων ἔναν ἐρχάμενον | τέλιον ἀρχίζοντας ὁ κερός από την η^η τοῦ ἰουλλίου μηνος | του ἐρχαμένου του νύν ἔτους κάμνοντας καλλά εἰς | τήν αὐτήν μονήν με τοιοῦτον δέ τρωπον καί συμφωνίαν | ὅτι τό νίκη τοῦ ἐνός ἐργαστιρίου τῆς αὐτης μονης ἐκ τά ἐργαστίρια ὅπου ἐπίησεν ὁ κυρ Θεωδορος Δανίλης | το αὐτό νίκι τοῦ ἐνεστωτος χρονου ὅπου τελιωνει τόν ἐρχάμενον | αὔγουστον να λαμβάνουν αὐτῶ οἱ ριθέντες τιμωτατοι Σίντοιχοι μισέρ Αντωνιος Μηδέεις καί μισέρ Νικολος Μουζακίτης ὁπίον νίκι ὑπάρχει εκ δουκάτα β' καί να ζωδεύουν αὐτῶ εἰς πτιάσι των στα | σιδίων ἢ καί ἐτέρων χριαζῶμενων πτιαῦσιν τῆς αὐτης μονης τό δέ | νίκι του ετέρου ἐρχαμένου χρονου τῶν αφνα^ω να λαμβάνει | ἐξ ἐκίνον ὁ ριθείς ἱερεύς δουκάτο ἕνα καί τό δευτερον να το λαμβά | νουν οἱ ευρισκομενοι τιμωτατοι Σιντοιχοι της τημηωτάτης κοινωτητως ἀν | τάμα με τον ἱερέαν της αυτης μονης καί νά ἀγωράζουν με | ταυτά ἕνα τριῶδιον δια την ρηθησαν μονήν. το δε αβεντάριο | τῆς αυτης μονης ὑπάρχει οὕτως. εμπροτοις δυσκοπότερον ἕνα | αργυροδιάχρισο με το δισκάρι του αργυρό καί την λαβήδα | του αργυρή με τα καλίματά του. ἀἔραν ἕναν κόκινον βα | λαν λαβωραδον²² με χρισάφη. φοστράδον²³ με πράσινο με | ταξοτον. παλαια ὑπομανικα ζευγάρι ἕνα χρυσά | με τόν εὐαγγελῖσμόν ετερα ὑπομανικα χρισά παλαιά | ὑλυτόν ἕνα. φελόνι ἕνα πάνινο. στιχάρι ἕνα πάνινο | πετραχυλι ἕνα παλαιόν. τραπεζωφῶρι²⁴

22. lavorato: δουλεμένο, κεντημένο.

23. φοδραρισμένο.

24. τραπεζομάντηλο, κάλυμμα ἀγίας Τράπεζας.

ένα σταμπαδω| παλλαιό βυμόθυρα ζευγάρι ένα μπουρδινά²⁵ αν| θροπάρια
 ἄργιρά δ' μάτια αργυρά γ' κεφαλή ανθρωπινι αργυρή| μία στεφάνι αργυρό
 ένα ευαγγέλιο ένα δλασίμον απο| στολον έναν. ψαλιτήρι ένα. οκταῆχει
 ένα. λυτουργία| μία. παλαιά²⁶. μανουάλια των οίκόνων τρία ξίλινα| και
 της ἡσόδου δύο ξίλινα σταυρός ένας με τήν λάντζα του || θυμιάτόν ένα.
 μπρουτζινο αρτοφορι ένα κολυ| βυθρας δύο. μπότι²⁷ όπου βάνουν τό αγιάσμα
 έναν| δίσκον έναν πανγγον έναν. της εκκλησίας υποσχόμενος| ὁ αὐτός
 ἱερεύς νά ειδι ὅλα τα ἐλαϊκα δένδρα της ρηθήσης| μονῆς σολδιάτικα
 ψυχικά νίκια καί ετερο καί νά τα φερει εγγραφως τον| εἰριμενων τιμιωτάτων
 Σιντοίχων δια νά τα βάλουν καί αυτά| εἰς αβεντάριο δια ενθυμισιν μέλουσα
 καί ουτως σύνεμφων| νισαν ὑπό μαρτύριας μισέρ Μαρίνου Αραβανή καί
 μισέρ (...)| Μάντουκα. |

+ ὁ κύρ Γεωργιος ὁ Ρενεσιώτης πλιρνει εἰς την αὐτὴν μονήν| τόν
 καθε χρονον σολδιάτικα ὡς οἱ λοβοὶ εἶπων ἄσπρα 48.

+ ἡ κυράτσα Ντζουγάνα θυγατερα του ποτέ| Μουσουρα πλιρνει εἰς
 τὴν αὐτην μονήν τον καθε χρονον ὡς οἱ λοβοὶ εἶπων ἄσπρα 14.

+***** ὅπου κανει τα τορκία²⁸ εἰς τόν Σαντάγγελον²⁹ πλισίον
 τών ἐργαστιρίων του ποτέ| μισέρ Πιέρου Ἄντωνη Καπέλου πλερνει
 των| καθε χρονον ὡς οἱ λοβοὶ εἶπων ἄσπρα 20.

+ πλιρόνουν ψυχικόν εἰς τόν Ποταμόν| κρασί ξεστες ἔξ τον χρονον.

+ πλιρόνουν στους Καλαφατιώνες ψυχικόν ὁ***** λάδι ξεστα
 μία τον χρονον ὡς οἱ λοβοὶ εἶπων.

8.

Συμβ. Μ. 327, φ. 608v- 609r.

13-8-1570.

*Τῇ αὐτῇ ἡμέρα ἔσωθεν μάνδρας τοῦ ἀγίου καὶ δικαίου Λαζάρου κυρά
 Καταφυγῆ| μοναχῆ ἀδυνάτη ἡγουμένη τῆς ἄνωθεν μονῆς καὶ μάστρο
 Γεωργιος Ζαγορητής| ὄβρησκόμενος πριόρης τοῦ μπαροντα χρονου εἰς*

25. ὑφάσματα βαμβακερά ἐγχώριας κατασκευῆς.

26. Σύμφωνα μέ τό ἱβεντάριο πού περιλαμβάνεται στήν σύμβαση ἱερουργίας τῆς 10-12-1551
 (Συμβ. Π. 187, φ. 288r - 289r) ὁ ναός κατεῖχε ἐπιπλέον «και νέα εφετινή (λειτουργία)
 αγορασμένη τῆς σταμπας κενούρια. τριώδιον ένα πεντικοσταριον ενα και ρολόγιον
 ένα και του χεριού γράμα παρακλητικων ενα με τους κανῶνες».

27. λαγήνι γιά ὑγρά.

28. σιδερένια στεφάνια πού χρησιμοποιοῦνται στό δέσιμο τῶν βαρελιῶν.

29. στήν περιοχὴ τῆς μονῆς τοῦ ἀγίου Φραγκίσκου τῶν λατίνων.

τήν ἄνωθεν μονήν καί ος θέλημα | καί εξουσίαν ὅπερ ἔχει ος λεγει καί
 ἀπό τον γραμματικόν αὐτου τόν κύρ Μαρκον Ψυχηκάρη | ἵνα ποιησει τό
 παρών ἡνστρουμέντο παρών σωματικῶς ἐσυμφωνησαν μετά τοῦ παρόντος |
 εὐλαβεστάτου ιερεος κυρίου Αρτεμιου Βοῦρβαρη³⁰ καί ἐπέδωσαν προς
 αὐτόν τήν | ἄνωθεν μονήν ὅπως ὀφειλη ἱερουργεῖ καί ψάλειν αὐτήν χρονον
 ἕναν ἐρχομενον | κατά την τάξιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς αεινάος καί ψάλοντας
 αὐτήν ὡς ἄνωθεν εφημεν | νά ἔχει ἀπό τό ἐσωδιμα αὐτῆς τόσο οσο ελαμ-
 βάνανε καί εἰ ἀπερασμένει | ἱερεῖς καί το πετραχίλη του τά δε σολδηατικα
 ἀπερ εἶχε να λάβει ο ποτέ ἱερεὺς κύριος | Θεόδωρος Γροῦβας³¹ νά τα
 λαμβάνει ὁ ἄνωθεν ἱερεὺς καί νά ἀγωράζει τόσο λάδι | νά βάνει εἰς τά
 κανδύλια της αὐτῆς μονῆς καί υπόσχετε ἡ ρηθείσα ἡγουμενη || νά δωσει
 τοῦ ἄνωθεν ἱερεος ἕνα δουκάτο κουρέντε καί αὐτός νά ἔνε ὑποσχομενος
 να κάνει τήν ε<ορ> | τήν τῆς ἄνωθεν μονῆς τό δέ σολδηάτικον ὅπερ τῆς
 θέλουν εἰς τό χωρίον τῶν Βαριπρατ<άδων> | τόρα χρονον ιε ' πλέον
 ληγότερον οποιό πληρονει εἰς την ἄνωθεν μονήν τό κατ<έτος> | λαδι
 ξέστα μία τό δίδουν τοῦ ἄνωθεν ιερεος νά ὑπαγει νά τό ευγάλη με πάσαν
 <ἔ> | ξωδον αὐτου καί ὅτι πάρη ἐξ αὐτό να ἔνε ἐδικό του καί οὔτως
 συνεφωνησαν <ὑπό> | μαρτυρίας τοῦ εὐλαβεστάτου ιερεος κυριου Γεωργίου
 Πανάρετου καί κύρ Λεονάρδου | Ἄνθη:-

30. Ἄρτέμιος Βοῦρβαρης (Βοῦργαρης) ὁ μετέπειτα Μ. Πρωτοπαπᾶς Κερκύρας (1605-1608).

31. Ὁ ἱερεὺς Θεόδωρος Γροῦβας ἀσκοῦσε ἐπίσης τό ἐπάγγελμα τοῦ νοταρίου τουλάχιστον
 κατά τό διάστημα 1561-1570, ὅπως προκύπτει ἀπό μνεῖες ἄλλων νοταρίων πού παραπέμπουν
 σέ πράξεις συνταγμένες ἀπό ἐκεῖνον (βλ. ἐνδεικτικά Συμβ. Χ. 18, φ. 353ν «... εἰς τας
 πράξεις του ποτέ παπά κυρ Θεοδώρου Γρούβα εἰς τους αφξα ' ημέρα κε ' του νοευρίου».
 Συμβ. Β. 206, βιβ. 1, φ. 275γ «... διαθήκη εἰς τὰς πράξης τοῦ ποτέ εὐλαβεστάτου ἱερέως
 κυρίου Θεοδώρου Βρούβα νοταρήου ἐν ημέρα ιθ ' ὀκτοβρίου αφξθ '». Κατάστιχα πράξεων
 του δέν ἔχουν διασωθεῖ.

RIASSUNTO

LA CHIESA DI SAN LAZZARO DELLA CITTÀ DI CORFÙ E LA COMUNITÀ DEGLI “INFERMI” (ἀδύνατοι)

La chiesa di San Lazzaro sorgeva nel borgo di San Rocco della città di Corfù. Essa viene citata nei documenti sin dall' anno 1469. Dopo il 1577 la chiesa appare congiunta con quella di San Nicolò degli Albanesi.

Come si deduce da documenti tratti dall' Archivio Storico di Corfù questa chiesa apparteneva alla Comunità di Corfù e, almeno fino l' anno 1551, veniva amministrata dai Sindici annuali della città, mentre dal 1568 in poi nella sua amministrazione appare immischiata una confraternita composta di parrocchiani.

Vicino alla chiesa era stabilita una comunità di “infermi” (ἀδύνατοι), cioè di malati di lebbra, i quali abitavano nelle celle circostanti. La comunità, organizzata secondo il modello monastico, seguiva gli ordini di un' abate con carica vitalizia, il quale gestiva anche le rendite della chiesa. Nella comunità venivano ammesse persone affette da lebbra senza nessuna distinzione di sesso, provenienza, titolo o condizione di famiglia.

SPYROS KARYDIS - PANAJOTA TZIVARA